

За мову досі вбивають

Ігор ЗОЦ

16 липня у столичному сквері біля станції метро “Контрактова площа” відкрилася вулична виставка “Мововбивство – складова рашизму”, підготовлена Українським інститутом національної пам’яті спільно з Уповноваженим із захисту державної мови, Інститутом мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України та Інститутом української мови НАН України. Виставка присвячена п’ятиріччю ухвалення Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

На десяти банерах автори зібрали багатий фактологічний матеріал, який доводить системне і цілеспрямоване знищення російською владою української мови на різних етапах історії.

Виставка розповідає про долю Павла Чубинського, Агатангела Кримського,

Олекси Гірника, Юрія Поправки, Ігоря Білозора, Володимира Вакуленка та інших діячів, які розвивали мову і боролися за її утвердження, але саме за це постраждали.

Під час відкриття виставки за участі чиновників, але чомусь без представників громадських організацій, наприклад, “Просвіти”, що була визнаним рушієм ухвалення в квітні 2019 року історичного Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, було сказано чимало правильних слів. Про те, що маємо знати, хто системно і цілеспрямовано винищував нашу рідну мову протягом століть, про тих героїв, які боролися за її виживання і зрештою – життя поклали, щоб українська мова стала державною. Хтось із промовців слушно зауважив, що коло людей, які боролися за мову, значно більше, ніж відображе-

но на банері. Це так, бо мені одразу згадався забитий до смерті в 2019 р. в Бахмуті місцевий волонтер Артем Мірошниченко – за те, що двом підліткам відповів по-українськи. Щоб привернути суспільну увагу до злочину, активісти у Києві, Львові та інших містах збиралися на акції “Убитий за мову”. Але тільки через 4,5 року правосуддя звершилося. Якраз у ці дні два вбивці отримали вироки – 8 і 9 років ув’язнення. Зауважу, що в тексті вироку суду жодного разу не згадана українська мова Мірошниченка як причина конфлікту з нападниками, що обернувся убивством. Але полеглого героя не повернути, та й того, довоєнного Бахмута, теж...

А 19 липня, через три дні після відкриття виставки “Мововбивство – складова рашизму”, список полеглих за мову поповнила професорка і громадська діячка Ірина Фаріон. Одну з найвідоміших українок підло вбили не на барикадах майданів, не в проросійському Донецьку 2013 р., куди приїздила презентувати свої книги, а комуністи рвалися її розтопати, а вдома, у Львові... Здавалося, після її звільнення з вишу і потім поновлення на роботі чорна смуга позаду. На жаль...

Наразі в державі ніхто з нас не може почуватися захищеним. Ні від путінських ракет, ані від п’ятої колони, яка, безумовно, потурає мововбивству. Нам не залишили іншого вибору, як вистояти в цій борні за Україну.

бути військовослужбовці “Азову”.

Два – повертати в першу чергу всіх поранених, в тому числі під час теракту в Оленівці.

Три – затвердити на державному рівні 29 липня День пам’яті захисників, які загинули в полоні”.

“На завершення – запам’ятайте: якщо в подальшому в обмінах будуть зрадники та колаборанти, не очікуйте на подвиг наших воїнів”, – цитує офіцера Паламаря телеканал “Еспресо”.

Власн. інф.

Біль, який не згасає

Два роки тому, в ніч з 28 на 29 липня 2022 року російські окупанти обстріляли Волноваську виправну колонію в селищі Оленівка. Там загарбники утримували українських військовополонених – захисників “Азовсталі”. Внаслідок вчиненого російськими воєнними злочинцями загинули щонайменше 53 українських захисники, ще 130 дістали поранення різної важкості.

Українська Гельсінська спілка з прав людини, Спільнота родин Оленівки, Регіональний центр прав людини та Медійна ініціатива за права людини добиваються притягнення російської федерації в Міжнародному кримінальному суді за теракт в Оленівці.

Пам’ять жертв теракту в Оленівці вшанували 28 липня під час заходу-реквієму “Оленівка – біль, який не згасне” в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану. Захід організували Національний музей Революції гідності спільно з Медійною ініціативою за права людини та громадською організацією “Спільнота Оленівки”.

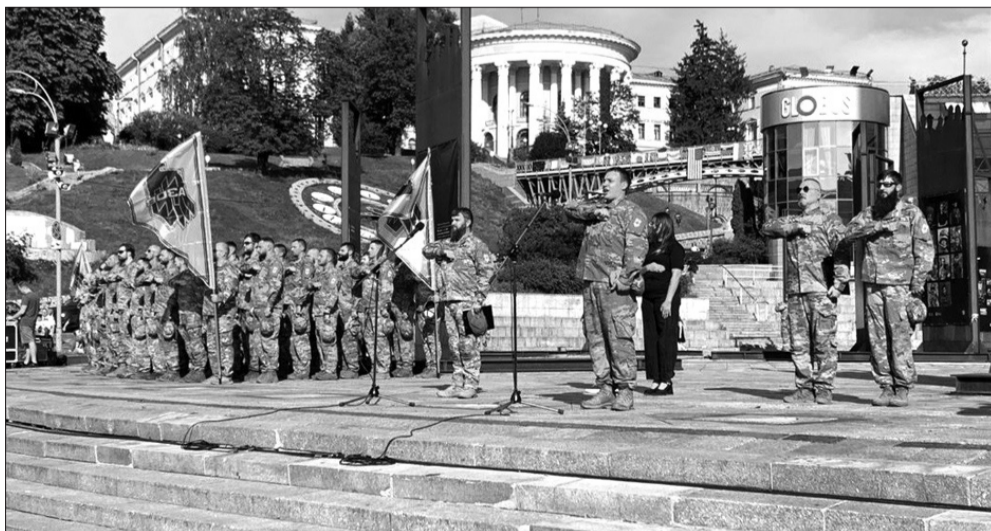
Того ж дня на Майдані Незалежності відбулося відкриття виставки “Оленівка: квінтесенція жорстокості”.

Перед присутніми, а їх на головній площі зібралось понад тисячу осіб, виступили свідки теракту, директор Музею Майдану Ігор Пошивайло,

а також командири бригади “Азов” Національної гвардії України, зокрема, підполковник, заступник командира бригади по роботі з особовим складом, Герой України Святослав Паламар на псевдо “Калина”. Від імені побратимів офіцер виступив з вимогами на адресу української влади. Ці вимоги стосуються полонених росіянами азовців. Далі пряма мова підполковника:

“Вимагаємо від керівництва нашої держави:

Раз – у наступних обмінах повинні

Акція на підтримку військовополонених і вшанування пам’яті загиблих унаслідок теракту в Оленівці. Київ, 28 липня 2024 р. Суспільне/Нікіта Галка

ГЕОРГІЙ ФІЛІПЧУК

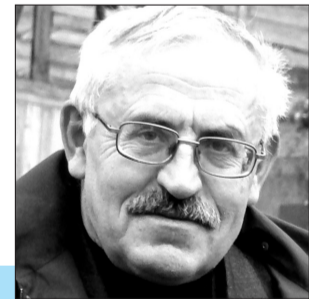
2

МИКОЛА ЖУЛИНСЬКИЙ

6–7

АНАТОЛІЙ
ЗБОРОВСЬКИЙ

12

ПЕРЕДПЛАТА—2024

Тижневик “Слово Просвіти” (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях “Укрпошти” за допомогою “Каталогу видань України” на 2024 рік (стор. 24).

Вартість є такою:

1 міс. — 60 грн.

3 міс. — 180 грн.

4 міс. — 240 грн.

Будьмо, друзі, разом!

Георгій ФІЛІПЧУК
Фото з відкритих джерел

Українка, якою варто гордитися

Український Світ прощається з Іриною Фаріон.

Знакова постать у новітній історії нації-державотворення. Вона була оберегом українськості і гідності, захищаючи, творячи і зміцнюючи найвищу чесноту для покоління нинішніх і майбутніх – Національну Ідею. Громадянське лицарство Ірини скрізь і завжди обстоювало Шевченків заповіт – “Свою Україну любіть... / За неї Господа моліть”.

Для неї цей знаменний клич (як і для кожного українця) не декорувався в гучну фразу, а був сутністю, сенсом її життєтворчості, науково-педагогічної, громадської, політичної, просвітницької діяльності. Етика чину містилася в тому світоглядному вимірі, що вона не просто закликала своїм полум’яним словом до справедливості, борні за українську справу, але й творила її дією та власним прикладом. “Роби, як я” – мудре давнє правило наших предків сповідувалося в обширах від свого Роду до Народу. Високоінтелектуальна, внутрішньо охайна, патріотична, по-особливо-му відповідальна за доручену місію, пані Ірина своєю одержимістю, вірою, жертвистію писала славні сторінки сучасної історії Нації в часи звитяжні і трагедійні. Будучи людиною правдивою, вболіваючи за негасимість духовної сили українства, нагадувала, вчила, закликала українство сповна “дочитувати” Святе Письмо, пам’ятати не лише сказане під час Нагірної проповіді Христом: “Якщо тебе хто вдарить у праву твою щоку, підстав йому і другу”, але й пам’ятати про Меч, Шолом і Щит – “Візьміть і шолом спасіння, і меч духовний, який є Слово Боже”.

Славна Жінка. Творець і Борець, яка вперто, без упину орала українські перелогі, сіяла, ростила, збирала і дарувала людям жниво правди, віри і сили в нашу Перемогу. Ніколи ні на йоту не сумнівалася у виборі друзів і недругів, не зраджуючи національної пам’яті, доводячи всім і вся, що кожен, хто напролом ввірвався (“через вікна”) у нашу хату, сплюндрував українську землю, зухвало ввійшов у брудних чоботях в національні храми, є заидами і мусять бути знищені. Природовідповідне, скодифіковане історичним Буттям Народу українське право, яке обстоювала ця неповторна Жриця істини Слова.

Ірина – своєрідний взірць політичної етики (якщо така ще існує?!), коли, склавши присягу на вірність Українському Народу, Україні, не відшукувалися фальшиві компроміси, начисто забуваючи уроки історії, як це чинили(ять) різноманітні політики, з нашими одвічними ворогами. Перекопувала, просила, спонукала й часто заставляла українців не забувати ні за яких обставин тієї гіркої правди, закладеної москвинами в уста ката українського народу (петра І) і про що писав Іван Огієнко в “Українській культурі” (1918): “Малоросію к рукам прибрать”.

Справедливо, що вона була безкомпромисною в оцінках, у ставленні до тих

доморошених манкуртів, малоросів та колаборантів, які допомагали всіляко цій чорній справі, особливо до “поводирів”, що яшкалися та торгувалися із москвинами, продаючи інтереси України. Хто мовою, хто церквою, хто газом чи титаном...

Фаріон перебувала в тому “передньому” ряду, де лунав заклик не просто “геть від москви!”, а “Геть москву!” з усіх сфер національного життя. Вона свято дорожила істинами та ідеалами, сотвореними славетними синами і доньками України Шевченком і Франком, Лесею Українкою і Оленою Пчілкою, Мазепою і Бандерою, Донцовим і Шухевичем, Міхновським і Липою, Коновальцем і Оленою Телігою, оберігаючи святу істину: “...І доки хоч один ворог-чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя”.

Соборна, самостійна, духовно суверенна й справедлива Ірина Фаріон своєю тендітною жіночою натурою сильніше за інших статечних мужів здатна була вичавлювати всі злотворні тромби з українського організму, добре усвідомивши, що поступ Нації можливий доти, доки вона сповна зуміє виборювати і захищати свої національні, державні, духовні і політичні права.

Українські Воїни всіх часів пошанувалися нею надзвичайною даниною поваги. Пригадується, як напередодні повномасштабної агресії мені випала нагода разом з Іриною, “кіборгами”, що захищали в 2014-му Донецький аеропорт, кілька тижнів об’їжджати чимало областей із просвітницькою місією. З яким пієтетом і шаную в Млинах біля Кам’янець-Подільського (місце розстрілу) віддавалася нею честь Воїну, полковнику УНР Петру Болбочану, який не тільки розігнав у Харкові ворожу для України “українську революційну раду”, скликану московськими меншовиками, а в Полтаві – лівоесерний з’їзд “селянської спілки, але й визволяв Крим та Чорне море від клятих москвитів, творячи українське військо.

Вона, на відміну від багатьох “наших національних євнухів-кастратів, що не бачать і не розуміють”, подала в часах ни-

нішніх також як Воїн-Оберіг Українського Слова, обстоюючи нашу Правду від зухвалих і цинічних політиканів “єдиного народу”, від заподалих проповідників “лагідної українізації”, голосно в національному просторі заявляючи, що народ, який губить своє Рідне Слово, перестає бути народом.

Просвітниця, навчителька, глибока науковиця, Майстриня Слова, професорка Фаріон могла б стати окрасою будь-якого престижного університету. Справжня, цікава, захоплююча своєю неперевершеною аргументованістю, емоційністю, вона багато років була бажаною і затребуваною для читачів і шанувальників всеукраїнського часопису “Слово Просвіти”. Її читали, слухали, цитували, навіть плагітували. Не перебільшую, любили за її гострий розум, мудре і дотепне слово, а над усе – за Правду. Не лукавила, бо зрощена Народом, вона служила своєму Народу.

Але завжди так буває, що кривда, несправедливість, образа чомусь чіпляються передусім людей достойних і шляхетних. Тому й згадуються нині слова з давньої народної думи:

...Тепер свята Правда сидить у темниці,
А вельможу Кривда – з панями в світлиці.
Правду зневажають як сірому голу,
А Кривда сідає до панського столу.
Тепер святу Правду топтано ногами,
А вельможу Кривду поєно медами.

Бо нещодавно вирвані з контексту української думки Іринині слова і сенси були використані не просто для її шельмування. Ба більше, для створення руйни, розколотості нації, коли лили воду на “московські млини”.

Дивно, адже вже тривалий час на видноті було звалище парадоксальних фактів, коли навіть після агресії московії у провідних університетах Києва продовжували вільно “виховувати” українське студентство такі собі українофобні “професорки” на кшталт зайцевих, кондратьєвих, більченкових чи завкафедрових шубіних з Одеської юракадемії (миколаївський філіал), які публічно прославляли “рузько-

мірство”, називали Україну “онкохворою американською колонією”, а українську державну мову “блювотою”.

Проте чомусь не в цих україножерних постатях очільники та всілякі зверхники вбачали небезпеку, не проти них спрямовувалася заслужена покара за антиконституційність, а чомусь від надуманих україноцентричних “загроз” Ірини Фаріон, влаштувавши їй судові екзекуції, моральні й фізичні репресії. Проти чого? За які такі провини?

Мабуть, лише за те страждала вже у своїй Державі, що не допускала того стану, коли, за словами Лесі Українки, “Українська нація розтята” прірвою “ледь жила”. Осільки завжди пам’ятала про знакову чесноту незламної Поетеси – “Слово, моя ти єдина зброе, / Може в руках невідомих братів, / Станеш ти кращим мечем для катів”.

Цей високий Дух, як “племінь непокірний”, завжди нуртував в Ірининому серці не задля задовільнення власного “его”, а тільки, “аби лиш упала ся тюремная стіна”, щоби українство знайшло таки вихід із “египетського полону”, долаючи зло і темряву ненависної московії.

19 липня (за кілька годин до страшної трагедії), коли українобивці вчинили страшний “гріх людиноббивства”, Ірина Фаріон написала в соцмережі, солідаризуючись із українським товариством, яке в Музичній Академії (консерваторії) саме в цю годину віншувало Павла Мовчана на його ювілейному творчому вечорі: “...Шкодою, що не може бути разом з вами”.

Останні слова славної дочки України, візонерки українськості, прощальний діалог зі своїми “просвітнянськими” посестрами і побратимами цієї незламної борчини проти обмосковлення, зросійщення українства, будительки вільного національного життя, вірної захисниці Української Мови, Держави, Ідентичності.

Оця найвища цінність віри в щасливу будучину Української Держави, оця непогамована ніким і нічим жертвна праця задля міцї та єдності українських берегів були її щоденним буденним обов’язком і водночас найбільш святошним дійством.

Українка, якою варто гордитися. Завжди. Вічно.

Бо це Вона всупереч волі багатьох безустану “перекладала” на мову сучасних українських реалій пророчі слова свого побратима Юрія Липи, що в 44 роки став жертвою москвоординців на її малій Батьківщині.

Москалю, певне мав ти силу,
Як край у темряву поїняв,
Та із насильства і розстрілу
Зросте держава із держав.

Так, постане така Українська Держава – найвищий ідеал Нації. Завдяки і таким славним Берегиням Українського Роду, як пані Ірина. Слава Україні!

Глибока всенародна шана Ірині Фаріон – Воїну Слова і Чину!

Вічна пам’ять.

І один у полі воїн...

Шок... Це перше відчуття, що сколихнуло і душу, й тіло, коли підтвердилося наймовірніше: Ірину Фаріон таки вбили! За Мову, отже, за Правду, за Україну. Сумно, але треба було їй померти, щоб соцмережі зарясніли її державотворчою, принциповою, рішуче радикальною (а в наш час – тільки так!) і, головне, кричущою на весь голос позицією. Чи більшість із тих, хто ставив уподобайки, поширював, коментував Велику Працю Професорки, ще до цієї трагедії усвідомлювали те, до чого так ревно закликала, на чому наполягала, за що отримувала кпини та зазнавала цькування? Чи, може, відкрито підтримували її і, що важливо, діяли на захист Мови? Може, робили зауваження у громадському транспорті чи на вулицях Чернівців, коли чули “мацкальський” язик? Чи вимикали роппосу або кіно мозковського виробництва? Чи, може, проявили рішучість і збра-

ли актив села, аби перевести громаду з церкви моспархату до ПЦУ?... Отож...

Ми дуже сміливі у “згоді-помахах” голови, мовляв, це – правильно, а ось це – ні! А виступити з протестом, взяти на себе відповідальність, донести до тих, хто ще блукає манівцями московських лабіринтів, прийняти рішення, відстояти і аргументувати його – нема сміливості, бо є лень і байдужість. А що я? А чому я? А один у полі не воїн... Хіба? Було би бажання!.. В Україні сотні професорів-мовознавців, тисячі вчителів, десятки тисяч тих, хто сміливий у соцмережах, а Ірина була одна! І Воїн ще той! І проти влади також! Бо не бачила її українською – і не мовчала про це! До речі, де ширість і справжність її (влади) у співчуттях? Скупо, напівтихо, обережно... Як завжди... Певно, боязко: навіть мертва Фаріон наганяє страх... Бо своїм полум’яним словом кликала у вир боротьби і показувала власним прикладом, як це робити. Чи хтось її замінить? Звісно, ні!

Але точно продовжувачі її книги-історії з найбільшчистими, найпошарпанішими сторінками про мову, церкву, боротьбу – будуть! Бо мусимо відомстити катам московським – за кожного вбитого Захисника, Дитину, Людину, за Ірину, за Україну!

Ще тіло Ірини Фаріон не охолело, як маємо черговий промосковський “шедевр”! Де б ви думали? У нас, як кажуть, під носом, – у селі Репужинці Чернівецького району, а точніше – в урочищі “під берегом”, де старшого віку чоловік, що перебував там зі своїми онуками, був ошелешений нахабством ВПО-відпочивальників (певно, від війни) біля Дністра. Четверо чоловіків і одна жінка буквально вимагали спілкуватися з ними... російською мовою! На що репужинчанин заперечив: “Це Україна, тому розмовляємо українською. А якщо вам не подобається, то йдіть туди, де вам комфортно...”

– А здесь безопасно, – відповів один із чотирьох... – А то ми би давно уехали...

– Тоді чому не подобається українська мова?..

– Потому, что вы бандеровцы... Ви же на нас напали...

– Ні, це ви на нас, на Україну, напали...

– Ти ещю поговори, дед, получишь сейчас...

– А ви мене не лжайте. Нас, українців, все одно більше...

Ось така перепалка з погрозами закінчилася тим, що репужинчани підняли такий галас, що “гості” вмиль згорнули намет і дали ногам, чи то пак, колесам, знати... Проте батьки досі хвилюються за дітей: “відпочивальники” ж можуть повернутися...

Шкода, що ніхто не “зафільмував” діалог, була б робота для СБУ..

Мораль: “Геть москву!” (Ірина Фаріон).

Світлана МАСЛОВСЬКА,
заступниця голови Чернівецького
обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”

Постріл в українську мову – постріл в українську Україну

19 липня 2024 року у Львові на вулиці Масарика вчинено підлий замах на життя Ірини Фаріон. Був день. По вулицях ходили люди. А вбивця спокійно чатував на свою жертву кілька тижнів під її будинком. Постріл був професійний, у скроню. Через кілька годин Ірина Фаріон померла в лікарні.

Вона передчувала свою смерть: “Я не боюсь своєї смерті. Такі, як я, своєю смертю не вмирають!”

Український мовознавець, педагог, науковець, доктор філологічних наук, професор, політик, народний депутат Верховної Ради України VII скликання (2012–2014), колишня голова підкомітету з питань вищої освіти Комітету ВРУ з питань науки і освіти, політичний та громадський діяч, публіцист, блогер. Член Політради ВО “Свобода” (2005–2024)...

Особлива заслуга Ірини Фаріон у розбудові України – формування нового законодавства функціонування української мови як державної. А коли над Законом про українську мову нависла спробокована московією загроза – Ірина Фаріон зі стократно помноженою енергією кинулася до Конституційного Суду України для захисту мовного майбутнього нашої держави. Перемога демократичних сил у відстоюванні позицій української мови стала найвищою нагородою особисто для Ірини Фаріон.

Та попри колосальну громадську роботу Ірина Фаріон не полишала ні на день праці науковця. І саме в ці роки вона з блиском захищає в Інституті української мови НАН України свою докторську дисертацію, у якій відтворила боротьбу українців за своє мовне незалежнення ще за часів Речі Посполитої, у XVI–XVIII столітті. Саме цю книгу треба читати нашим політикам, щоб вони могли збагнути неперервність боротьби українців за свою мовну ідентичність, за свій національний вибір.

Робочого кабінету їй було завжди замало: прагнула активного відкритого діалогу, дивлячись в очі своїм слухачам, заряджаючи їх і заряджаючись від них.

У медійному просторі на парламентському телеканалі “Рада” заснувала телевізійний культурологічний проект “Велич

особистості” (2013–2019), метою якого була популяризація знакових постатей української історії, культури, політики. Створила 160 програм. З метою висвітлення життя видатних українців заснувала й стала автором телевізійного проекту “Ген українців” (2019–2023) на львівському телеканалі “НТА”.

Створила два авторські YouTube-канали (Ігуна Farion та Студія Фаріон), де вела проекти “ПротиАнглiзм”, “ПолітОгляд” та “Курси з культури української мови”. Опублікувала понад 200 публіцистичних студій на найрозмаїтіші проблеми українського життя.

Упродовж багатьох років була членом Наглядової ради Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Разом з Михайлом Слабошпицьким активно обorongяла конкурс, над яким неоднораз нависала загроза закриття. Заснувала і фондувала власну премію імені Олени Пчілки для переможців конкурсу, яку щороку вручала на церемонії нагородження, переливаючи свою енергетику усім присутнім.

Ірина Фаріон завжди була безкомпромісною і принциповою у відстоюванні національних ідей. Україна, Нація – понад усе! – було гаслом її життя. Вона постійно підкреслювала глибинну тезу: мова – це основа національного буття і розбудови майбутньої України. Її доглибно хвилювали прояви безмовності і мовного каліцтва, деформація національної свідомості багатьох українців. Вона будила оспалих, самозакоханих українців, нагадуючи їм щораз, хто вони і яких великих предків є нащадками.

Ірину Фаріон весь час бентежив стан загроження української мови в Україні, прихована нова русифікація, облудне поєднання слів турботи про українську мову з її тихим і послідовним обмеженням у функціонуванні. Не боялася називати процеси, дійових осіб, закамфльовані акції, спрямовані на звуження функціонування української мови в Україні. Не боялася мати вигляд постійного сторожа при своїй мові. Наслідки прихованої нової русифікації, утвердження у різних іпостасях російського міра в Україні – це сьогодніна

російсько-українська війна. Війна за цивілізаційний вибір. Від результатів нашого незламного відстоювання інтересів України залежить завтрашній день України як держави. І особлива її увага була до мови у деформованій національній свідомості багатьох українців. Русській мір там, где говорят по-русски, – твердять наші вороги. Ірина Фаріон це розуміла чітко і біла на сполох усі ці роки.

Добре підготовлене вбивство Ірини Фаріон стоїть в одному ряду з убивствами національних українських героїв Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери, Володимира Івасюка, Ігоря Білозора...

Сьогодні вона вже одна з них у пантеоні національних героїв!

Слава Україні! Героям слава!

Ірина Фаріон серед них!

Павло ГРИЦЕНКО, директор Інституту української мови НАНУ
Володимир ЗАГОРІЙ, президент Ліги українських меценатів
Олександр ОГОРОДНІЙЧУК, член Ліги українських меценатів
Владислав СЕРДЮК, член Ліги українських меценатів
Світлана КОРОНЕНКО-СЛАБОШПИЦЬКА, виконавчий директор Ліги українських меценатів

Психічне заціпеніння поволі відходить від мене. Здоровий глузд починає осмислювати суть геополітичного знищення доктора філологічних наук, професорки, видатної громадської діячки, вченої європейського і світового рівня, щедрої, милої, мудрої, ніжної матері й бабусі Ірини Дмитрівни Фаріон... Не уявляю, як будуть вирастати без бабусі Ірини Евоньки і Дмитрика, як житиме осиротіла Софія.

...Скорботна думка ятрить, що вже не почую в гуманітарно-інформаційному просторі інтелектуально розмаїтого, впевненого, розсудливого, емоційно гострого, заворужуючого добротності українськоцентричного Слова Ірини Фаріон. А друга обнадійлива думка доганяє першу і каже, що національно свідомі очільники телерадіокомпаній, соціальних мереж ор-

Геополітичне вбивство

ганізують на честь Великої України, володарки правдивої української історії Ірини Фаріон пам'ятну, систематичну трансляцію її надзвичайно цікавих, інформаційно правдивих і суспільно актуальних програм – від першої передачі до останньої.

Тривалий марафон – повторення націєтворчих теле- і радіопередач Ірини Фаріон всупереч внутрішнім москвофільським прислугам і зовнішнім російським одвічним ворогам сприятиме формуванню в українців національної свідомості і гідності, державотворчого переконання, українських і загальнолюдських моральних і духовних цінностей. Епіграфом до кожної теле- і радіопередачі мають бути правдиві слова Ірини Фаріон: “Імперія вважала ворогом будь-якого захисника мови і намагалася його фізично знищити. Бо очевидно, що саме мова не дає стерти українців з лиця землі”.

Щоби українців не стерли з лиця землі новітні імперські асимілятори та їхні прислужники – “какаязразниці”, жулики, колаборанти, малороси, талановита мовознавиця Ірина Фаріон категорично і жертовно на засадах Конституції України захищала і розвивала українську мову, справедливо вимагала, щоби українська мова – основа національної ідентичності – функціонувала у кожній клітині суспільного і державного організму України. Талановитий педагог Ірина Фаріон самовіддано, щиро серцем працювала для сучасного і майбутнього розвитку України у сузір'ї цивілізованих

країн, для майбутніх поколінь українців.

Щиросердна, природня, усвідомлена українськість Ірини Фаріон, її культурний націоналізм гуманістичного, європейсько-державотворчого характеру налякав московських імперіалістів, які розв'язали 28-му повномасштабну терористичну, генцидну, руйнівну антиукраїнську війну, та кремлівських прислуг з “п'ятої колонії” в Україні, тому їхні ідеологічні маніпулятори всіляко цькували, знеславлювали Ірину Фаріон... І – дозненавиділися.

Чорна зловісна рука 19 липня підступно, цілеспрямовано навечно зупинила націоналістично-творчу, науково-педагогічну життєдайність Ірини Фаріон. Смертельний постріл у світлу, праведну голову Ірини Фаріон – це отруйний постріл в Україну, в українських національно свідомих елітаріїв, щоби зруйнувати українську національну єдність в боротьбі з рашистськими полчищами вбивць, грабжників, гвалтівників, терористів, руйнівників.

Століттями шовіністичні покручі не лише морально і психічно, а й фізично вгублювали сотні видатних українців – державників. Імена усіх знищених тут не назву. Згадаймо Симона Петлюру, Євгена Коновальця, Романа Шухевича, Степана Бандеру... Геополітичне вбивство націоналістки, вченої, патріотки Ірини Фаріон поповнює пантеон національно одухотворених видатних особистостей України. Вічна Слава і вічна Пам'ять незламній Великій Україні.

Василь ЛИЗАНЧУК, доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Пам'яті Ірини Фаріон

Під дописом моїм
Є Ваша вподобайка.
Вона мені безмежно дорога.
Яку ж це новину
З Дніпра принесла чайка? –
Сумну, тяжку,
Убивчу, як наган.
У Львові,
У самісінькому Львові
Під'їздами скуповують
Житло
Переселенці,
Що не знають мови.
Для них її ніколи не було.
Я слухав Ваші записи в ютубі.
Підтримував Ваш кожен
Наратив.
Не думалось,
Що доведе до згуби
На захист мови
Кожен Ваш мотив.
Не вірилося.
Та до цього йшлося.
На мюнхенський подібний,
Атентат
Відбувся.
Україна вся голосить.
І тішиться
Її одвічний кат.
Зарано тобі тішитися,
Враже!
І суть уся далеко
Не в тобі.
Коли ж характер
Нація покаже?
Згуртується коли вже,
Далебі?
Мовчали,
Як Ірина говорила.
Мовчали, як сміливістю
Вона
Вогонь непримиренний
Запалила
Й нікого не боялася.
Одна.
Однісінька-одна.
У полі воїн.
Й мільйони тих,
Хто ждав на її клич.
Й мільйони тих,
Хто досі не засвоїв,
Що мова –
То найперш

Потрібна
Річ!

Розколоте повітря новиною.
Розрубане, розтрощене
Навпіл.
Прокляття вже
Складаються стіною.
І множиться
Усенародний біль.
І множиться готовність
Не боятись
Супроти фронту,
Що вже сіє страх.
Ми Вашим духом
Будем заряджатись
І воювати
На усіх фронтах.

Василь КЛІЧАК

Інститут української мови Національної академії наук України глибоко сумує: убивство професора **Ірини Дмитрівни Фаріон** – відвертий удар по українській мові, по українськоцентризму в змаганнях за українську Україну. Ірина Дмитрівна утверджувала високі стандарти в дослідженнях української мови, високі стандарти функціонування української мови як державної, постійно демонструвала несхитність позицій щодо дотримання законності і правди в суспільному житті.

Їй роковано було нести українські національні ідеали, відкрито й послідовно втілювати в життя українську державність.

Висловлюємо співчуття родині, близьким, воїнам світла, яким вона віддавала душу і серце задля перемоги України.

Вишиванка – оберіг для воїна

Вчителі-організатори акції

Поліна БЕРЕСТ,
членкиня НСЖУ

Цю акцію було розпочато у травні 2024 року Тернопільським правовим ліцеєм № 2. Ініціювала її другокласниця **Софійка Іванюк**, яка відправила в подорож містами України вишиванку свого загиблого на війні дідуса. Тато дівчинки і його брат, випускники гімназії, теж захищають Україну на фронті. Слідом за Тернополем до цієї акції долучилися в містах Кривий Ріг, Рівне, Бахмут (навчальний заклад виїхав з окупації), Чорноморськ, Симонів, Харків, Кам'янське, Чернівці, Полтава, Луцьк. Київ став дванадцятим містом, яке продовжує цей символічний ланцюжок єднання через український оберіг для воїна – вишиванку.

Саме такою ця акція і є: у кожному місті до вишитих сорочок прикріплюють своєрідний символ – сердечко, що свідчить про єдність українців у боротьбі з ворогом, підтримку захисників і захисниць, любов до України і віру в Перемогу!

Київська гімназія-інтернат № 13 прийняла естафету від 27 луцького ліцею, що на Волині, і додала аж три вишиванки – чоловічу, жіночу й дитячу, що символізують міцну українську родину, родовід, народ, націю, об'єднану спільною метою – здобути Перемогу над ворогом і відродити, відбудувати зруйновану рашистами нескорену, незламну Україну.

– Вишиванка – духовний символ українців, символ щасливої долі, родової пам'яті, національної гордості, здоров'я, краси, чеснот, любові, святковості – нині набула ще й інших сенсів, стала символом захисту нашої держави від московитського ворога, оберегом, тож воїни разом із військовою формою, під камуфляжем, бронезилетом, носять і вишиванки, – зазначила модераторка, ведуча заходу, письменниця, заступниця голови правління київської “Просвіти” **Ольга Ходацька**.

Як саме і чому колектив гімназії долучився до Всеукраїнської акції “Вишиванка – оберіг для воїна” та як спрацювала ініціативна група повідомила директорка освітнього закладу **Світлана Возненко**. Вона розповіла шемливу історію, котра розчулила до сліз учасників презентації акції, про чоловічу вишиванку і загиблого воїна з батальйону “Лють” Максима Змаєва, з яким учителі та учні тривалий час підтримували дружні стосунки. Ця

вишиванка стане подарунком мамі в пам'ять про сина-героя.

Колектив гімназії підтримує багатьох захисників з різних бригад: збирає кошти для придбання необхідного спорядження, учні роблять обереги, ляльки-мотанки. Тож, дізнавшись про акцію, вирішили придбати не лише чоловічу, а ще й жіночу сорочку – білу, з вишитим золотим колоссям – символічним оберегом для всіх захисниць, які мужньо боронять рідну землю на фронті та забезпечують міцний тил, докладаючи зусиль у боротьбі з ворогом. Про неї розповіла педагогиня **Олена Горюнова**:

– Війна з ворогом – це і жіночий фронт. Нині чимало жінок захищають Україну поряд із чоловіками. Одні боронять наші рубежі, інші забезпечують міцний тил та є надійною опорою для своїх побратимів і посестер, які перебувають на передовій. Вони плетуть маскувальні сітки, створюють прихистки для переселенців, готують гарячі обіди, організують постачання гуманітарних вантажів, доставляють карети швидкої з-за кордону, збирають кошти для війська та доглядають дітей. Це і матері, і доньки, і сестри, і бабусі. Кожна докладає зусиль у боротьбі з ворогом. І робить це так, як уміє найкраще.

Нині мільйони українських дітей унаслідок рашистської агресії втратили домівки, позбавлені можливості навчатися, не мають доступу до медичних послуг, а часом навіть до питної води. Сховища замінили їм дитячі кімнати, лавки на станціях метро – ліжечка, а повітряні тривоги – шкільні дзвінки. Як же вони мелодійно лунали, скликаючи школярів на урок, в мирній Україні!

А тепер війна забирає дитинство в маленьких українців. Ворог продовжує вбивати не лише

У бібліотеці Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України відбулася презентація Всеукраїнської акції “Вишиванка – оберіг для воїна” XV форуму “Формула успіху правової держави очима дітей”, естафету якої прийняла Київська гімназія-інтернат № 13.

на полі бою, а й прицільно влучає в дитячі садочки, школи, лікарні... Рашистська ракета 8 липня зруйнувала дитячу лікарню “Охматдит”. Страшні трагедії щодня відбуваються по всій Україні. Тому й вирішено було долучити до вишиванок для захисників і захисниць ще й дитячу сорочечку, про яку розповіла вчителька гімназії **Людмила Сірак**.

“Нехай ця маленька дитяча вишиванка символізує силу і мужність дітей війни, жагу до життя і прийдешньої Перемоги”, – додала вона.

Ця акція не залишилася поза увагою та схвилювала багатьох. Зокрема, ГО “Федерація жінок за мир у всьому світі” (голова – Т. Коцеба) додала 2 вишиванки і одну – Національна рада жінок України (Л. Порохняк-Гановська).

У затишній залі бібліотеки Центрального будинку офіцерів ЗСУ зібралася команда однодумців, які висловили одностайність на підтримку акції та поділилися шемливими історіями про героїзм патріотів, які відважно захищають нашу Батьківщину на фронті, і тих, хто, на жаль, поліг на полі бою: **Кирило Стеценко**, голова Київської “Просвіти”, народний артист України, композитор, скрипаль; **Світлана Кас'яненко**, членкиня НСПУ, заслужена діячка естрадного мистецтва України; “Український репортер” – **Леонід Фросевич** (головний редактор) і **Світлана Фросевич** – журналістка; **Тетяна Кондратенко**, редактор-видавець часопису для дітей “Я сам/а”; **Манана Абашидзе**, журналістка гру-

зинського медіа “Формула” та українського каналу “Я є Україна”; **Людмила Грабовенко**, членкиня наглядової ради ГО “Федерація жінок за мир у всьому світі”; **Михайло Мельник**, офіцер Національної гвардії України; **Василь Линник**, фотомитець.

Завідувачка бібліотеки **Тетяна Алісова** висловила слова вдячності воїнам, які захищають Україну, і запропонувала хвилиною мовчання вшанувати пам'ять загиблих за Україну в борні з ненависним ворогом.

Змістовними були виступи очільника Київської “Просвіти” **Кирила Стеценка** та його віртуозне виконання як скрипаля “Думи одвічної” і “Шалених коломинок”; **Манани Абашидзе**, чоловік якої на передньому краї фронту, а брат поліг у бою. Слава Герою!

Шемливу історію про грузина, який віддав життя за Україну, розповіла **Світлана Фросевич**. **Людмила Грабовенко** передала вітання від очільниць НРЖУ і Федерації жінок за мир у всьому світі та принесла з власної колекції вишитий рушник єдності (1939 р.), який символізує міцність духу незламних українців у протистоянні ворогу. Цей рушник теж став своєрідним ланцюжком єднання під час заходу.

Не менш цікавими були виступи **Михайла Мельника**, **Василя Линника**, **Тетяни Кондратенко**, яка зворушила авторським віршем “Охматдит”, висловила слова вдячності на підтримку такої потрібної для дітей і дорослих

Три сорочки від гімназії-інтернату № 13

акції її ініціаторам та організаторам і подарувала журнали “Я сам/а” всім учасникам заходу, а також книжки бібліотеці.

Окрасою акції були глибоко-змістовні авторські пісні **Світлани Кас'яненко** в її емоційному виконанні. Кожна – як окрема розповідь, окрема доля героїв і героїнь її пісень, написаних під час подій на Майдані, на фронті, коли вона їздила як волонтерка ще від початку війни на сході у 2014 році та під час повномасштабного вторгнення рф. Пісні, що глибоко проникають у душу, зворушують, знаходять відгук у серці кожного, викликають бажання слухати ще і ще... Як було й цього разу, коли замість запланованих трьох на прохання захоплених шанувальників вона виконала аж сім пісень!

С. Кас'яненко також подарувала читачам до книжкового фонду бібліотеки три збірки власних пісень та поезій.

Під час презентації акції звучали хвилюючі вірші (“Охматдит”, “Оберіг”, “Вечірнє сонце”) поетеси **Ольги Ходацької**, яка доклала багато зусиль до її організації і проведення.

Наприкінці акції її учасники створили символічне коло єднання незламної України, віддаючи шану захисникам і захисницям, з мрією і впевненістю – ми переможемо! Хай добротворення через “Вишиванку – оберіг для воїна” збільшує цей ланцюжок єднання українців навколо нашого тепер спільного бажання і мети – здолати ворога! Наближаймо нашу Перемогу разом!

Вишиванка має пройти всією Україною, створивши своєрідний ланцюг єднання міст України, яка в жорстокій війні виборює право бути вільною і незалежною, а також висловити слова вдячності захисникам і захисницям та підтримати їхній бойовий дух та повернутися додому, до музею “Кривка”, з сердечками єднання, любові й шани Героєм. Кожен має право розпорядитися своєю вишиванкою на власний розсуд. Головне – вона слугуватиме духовним оберегом і захистом для душі українців. Тримаймо освітньо-просвітницький культурно-мистецький стрій, підтримуймо незламний дух наших Воїнів!

Після завершення заходу учасники акції ще довго не розходилися, ділилися враженнями, спілкувалися, розчулені і зворушені, зі сльозами на очах, але й ширими усмішками, теплими дружніми обіймами.

Директорка гімназії-інтернату № 13 м. Києва **Світлана Возненко** презентує дитячу вишиванку та розповідає історію загибелі киянина **Максима Змаєва**

Учасники акції з вишиванками-оберегами для воїнів

Почесний посланник освітян нескорених міст України

Ірина БЄЛОВА,
директорка Ірпінського ліцею № 2,
Київська область

Ця історія і знайомство з Олександром Юровим — членом Київського міського об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, провідним фахівцем Національного Центру “Мала академія наук України” — почалися навесні 2023 року, коли він приїхав до нашого ліцею і запропонував провести для старшокласників та педагогів телеміст, який би з’єднав їх з українськими вченими, що співпрацюють з Європейською організацією ядерних досліджень — ЦЕРН (м. Женева, Швейцарія). Такий телеміст у формі вебінару — слушна можливість отримати “з першоджерела” нові знання з ядерної фізики і відповіді на запитання з фізики та природничих наук. ЦЕРН — всесвітньо відомий провідний науковий центр з вивчення фізики високих енергій — основи розуміння розвитку Всесвіту та існування життя на Землі. Ми з вдячністю прийняли пропозицію, і 2 червня 2023 року цей телеміст успішно відбувся.

Проте важливо зазначити, що перед візитом до нашого ліцею, Олександр провів аналогічні телемости з Маріупольським ліцеєм міста Києва (унікальний навчальний заклад в передмісті Києва Пущі-Водиці, в рамках якого об’єднали для навчання педагогів та учнів, які вимушено покинули Маріуполь) та Бучанським ліцеєм № 4. Учні та педагоги цих освітніх установ, які повною мірою спізнали лихо від рашистської агресії, але не втратили віру в Перемогу і прагнення до освіти та знань, з вдячністю сприйняли знання від вчених ЦЕРН, які безпосередньо беруть участь в дослідженнях та експериментах з фізики частинок.

Під час підготовки до цих навчальних контактів з передовою світовою наукою в особі українців, які співпрацюють з ЦЕРН, Олександр згадує, що у нього виникла думка: хіба інтерес до фізики — це єдине, що може єднати освітян міст України, які зазнали рашистську ненависть до всього українського, проте вижили, залишились українцями і будують плани щодо захисту та відбудови незалежної України? Тоді й виникла ідея зібрати разом учнів та педагогів освітніх закладів нескорених міст України. Навесні 2023 року до такої зустрічі було запрошено освітян Бучан-

ського ліцею № 4, Ірпінського ліцею № 2 та Маріупольського ліцею міста Києва. Зустріч відбулася 25 травня 2023 року в місті Буча. Головною метою зустрічі визначили створення неформального механізму для налагодження дружби, обміну досвідом, взаємної допомоги та співпраці між колективами та учнями цих освітніх закладів. За результатами зустрічі між ними підписано меморандуми про співпрацю.

Далі в хронологічному порядку ініційовані Олександром події розвивались наступним чином. 2 червня 2023 року відбулося проведення телемосту ЦЕРН — Київ — Ірпінь. Спікером телемосту у формі вебінару виступила наша співвітчизниця Оксана Животова — співробітниця ЦЕРН, випускниця Полтавського національного педагогічного університету, викладачка фізики, національний координатор навчальних програм ЦЕРН для України. Глядачі телемосту взяли участь в ексклюзивній віртуальній подорожі по основних наукових об’єктах Європейської організації ядерних досліджень, почули про внесок ЦЕРН в розвиток світової науки і техніки, у т. ч. винахід Інтернету, медичне застосування результатів досліджень, створення надсучасних технологій для зберігання та обробки фантастично великого обсягу даних досліджень ЦЕРН в мирних цілях на благо людства та багато іншого. Телеміст викликав великий інтерес учнів та педагогів Ірпінського ліцею, а також тих, хто цікавиться сучасною фізикою і наукою загалом, оскільки був відкритий для безкоштовного доступу всіх охочих, хто зареєструвався онлайн.

Згадані вище телемости Женева — Київ — Буча, Ірпінь, Маріупольський ліцей міста Києва стали не тільки інструментом інформаційної підтримки та активізації інтересу молоді до сучасної фізики, наукової діяльності на благо людства та отримання освіти загалом. В умовах, коли багато учнів та педагогів через рашистську агресію вимушено покинули довоєнні місця проживання, навчання і роботи (восени 2023 року близько 600 тисяч українських дітей почали навчальний рік поза межами України), такі заходи стали одним з дієвих інструментів збереження з ними зв’язків і моральної підтримки, плекання відчуття єдності та причетності до боротьби за соборну, сучасну європейську Україну.

Проте проведенням телемостів з ЦЕРН

Педагоги Ірпінського ліцею № 2 в день “Останнього дзвоника” 2022/2023 навчального року з символічним прапором Перемоги освітян нескорених міст України. 8 червня 2023 р.

ініціативна діяльність Олександра Юрова з підтримки освітян нескорених міст України не обмежилась. За ініціативою Олександра 16 листопада 2023 року учні та педагоги Ірпінського ліцею № 2 разом з делегаціями Маріупольського ліцею міста Києва, Бучанського ліцею № 4 та Київської Малої академії наук відвідали Київський військовий ліцей ім. Івана Богуна. Це була надзвичайно цікава зустріч — знайомство цивільних ліцеїстів з підготовкою нового покоління інтелектуальної еліти Збройних Сил України. Відбулася пізнавальна екскурсія майданчиками та залами військового ліцею: делегації побачили навчальні класи, де військові ліцеїсти оволодівають управлінням сучасною зброєю; ознайомилися з укладом життя ліцеїстів; відбувся обмін думками щодо підготовки молоді до захисту України. Учасники зустрічі зазначили важливість продовження і

розвитку контактів, дружби та співпраці цивільної та військової молоді з метою зміцнення взаєморозуміння, дружби та відчуття єдності.

За період з грудня 2023 року по червень 2024 року за ініціативою О. Юрова проведено телемости, які з’єднали Женева (ЦЕРН) та Київ (Національний Центр “Мала академія наук України”) з освітніми установами нескорених міст України — Києва, Чернігова, Херсону, Харкова, Запоріжжя та Дніпра. Відеозаписи цих заходів відкриті для вільного доступу в Інтернеті, вже отримали тисячі переглядів глядачів з усього світу і слухачів не тільки поширенню та популяризації фізико-математичних і природничих наук, активації інтересу до ЦЕРН і сучасної фізики загалом, але демонструють повагу української освітньої та наукової спільноти до міст, які символізують нескорену волю України до свободи та щастя, право на вільне майбутнє.

Ірпінці та інші освітяни нескорених міст України високо оцінюють згадані ініціативи О. Юрова і підтримують їх з метою зміцнення віри та впевненості учнів та вчителів в нашій Перемозі, а також доклади кожним на своєму місці зусиль для її наближення.

Висловлюємо подяку Олександру Юрову — символічному посланнику освітян нескорених міст України за ініціативу, енергію, любов і повагу до учнів та педагогів освітніх закладів, які стали відомими у всьому світі символами незламної волі України до Перемоги, захисту і розбудови вільної, незалежної та процвітаючої України. Ми також вдячні українським вченим-фізикам, які співпрацюють з ЦЕРН, Європейській організації ядерних досліджень і Малій академії наук України за увагу і сприяння підготовці нового покоління освічених, самосвідомих та патріотичних українців.

Делегація ліцеїстів міст Ірпінь, Буча, Маріуполь та Київської Малої академії наук під час візиту до Київського військового ліцею ім. Івана Богуна з символічним прапором Перемоги освітян нескорених міст України. 16 листопада 2023 р.

Педагоги Ірпінського ліцею № 2 на “Останньому дзвоник” 2023/2024 навчального року з символічним прапором Перемоги освітян нескорених міст України, 31 травня 2024 р.

Долучилися до відродження

Розпорядженням голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації голови Січеславської “Просвіти” Сергія Тютюнника було включено до групи з розроблення проекту Програми комплексного відродження Дніпропетровської області на 2023–2025 роки.

До складу робочої групи входять представники обласної державної адміністрації, керівники районних адміністрацій, спеціалісти з містобудування, архітектури, економічного розвитку, житлово-комунального господарства, фінансів та цивільного захисту, а також голови обласних

організацій та міські голови.

“Січеславська “Просвіта” як найстарша українська організація нашого Січеславського краю сприятиме включенню культурної спадщини та освітніх ініціатив у програму відродження. Ми будемо працювати над тим, щоб наші культурні та освітні проекти стали невід’ємною частиною процесу відродження, зміцнюючи національну ідентичність та збагачуючи культурне життя громади. Запрошуємо всіх небайдужих до співпраці та підтримки наших спільних зусиль”, — розповів голова Січеславської “Просвіти” Сергій Тютюнник.

Власн. інф.

“За Україну, за її волю”

До Дня Державності України в Музеї книги і друкарства була відкрита і щойно завершилася масштабна виставка “За Україну, за її волю” знаної столичної художниці Марини Соченко. Вислів “Мистецтво — це зброя, і відділити його від любові до Батьківщини неможливо!” є творчим девізом мисткині і цілком відповідає характеру нинішньої ювілейної виставки.

Велика ретроспекція робіт, створених за 30 років плідної праці в галузі образотворчого мистецтва, презентує як твори раннього періоду, так і найновіші, що становлять левову частку виставки і присвячені сторічному періоду героїчної боротьби українського народу з одвічним московським ворогом. Це серія портретів видатних особистостей національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., видатних діячів ОУН і УПА, політ’язнів-шістдесятників, Героїв Революції Гідності та російсько-української війни. Обидва сини пані Марини, яка й сама була активною учасницею двох Майданів, а нині є волонтеркою і активною громадською діячкою, пішли боронити Україну від рашистів.

У творчому доробку учениці видатного художника-шістдесятника Віктора Зарєцького, заслуженої діячки мистецтв Ук-

“Мамай-переможець”

раїни, викладачки Національної академії образотворчих мистецтв і архітектури Марини Соченко — понад 60 персональних виставок та участь у 70 всеукраїнських і міжнародних виставках.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Втрата

Ділимося сумною вісткою, що відійшов у вічність доктор **Тарас Гунчак** (1932–2024).

Світла і вічна пам'ять відомому вченому-історичу, політологу, доктору філософії, професору Ратгерського університету, Національного університету ім. Т. Г. Шевченка, почесному професору НТУУ “КПІ”, члену Американської асоціації сприяння розвитку науки, дійсному члену УВАН та члену її Управи, головному редактору журналу “Сучасність” (1984–1991), заслуженому діячу науки, культури, техніки, лавреату міжнародної премії ім. П. Орлика, кавалеру ордена “За заслуги”, активному громадському діячу.

Др Т. Гунчак – автор праць з історії української революції 1917–1921, українсько-польських взаємин 1918–1921, української суспільно-політичної думки ХХ ст., Української повстанської армії та ін. Ініціатор та реалізатор багатьох видавничих та наукових проєктів в Україні (зокрема, 9-томного видання “Тисяча років української суспільно-політичної думки” (2001). Він був редактором дослідження “Російський імперіалізм в історичній перспективі” (1973), співпрацював з “Єврейським журналом соціальних досліджень”, “Східно-Європейським журналом”, “Українським істориком”. Редактор та співредактор багатьох наукових студій та збірок документів і матеріалів, серед іншого: “Russian Imperialism from Ivan the Great to Revolution” (New Brunswick, 1974), Петлюра С. “Статті, листи, документи” (Нью-Йорк, 1979, т. 2), “The Ukraine, 1917–1921: A Study in Revolution” (Cambridge, 1977), “Ukraine and Poland in Documents, 1918–1922” (New York, 1983, vol. 1–2), “УПА в світлі німецьких документів” у “Літописі УПА” (Торонто, 1983, т. 6–7), “Українська революція: Документи 1919–1921” (Нью-Йорк, 1984) та ін.

Разом із Р. Сольчаником був упорядником збірника документів і матеріалів “Українська суспільно-політична думка в 20 столітті” (Мюнхен, 1983, т. 1–3); співредактор видання “Тисяча років української суспільно-політичної думки” (К., 2001, т. 1–9) та упорядник (разом із Р. Сольчаником) т. 6–8. Бібліографія його досліджень і статей багатогранна тематично і заслуговує на окреме видання. Та все ж серед його доробку варто виокремити праці, які мають епохальний вплив на формування світової суспільно-політичної думки: “Ukraine and Poland in Documents, 1918–1922. New York, 1983; “Symon Petliura and the Jews: A Reappraisal”. Toronto–Munich, 1985; “Симон Петлюра та євреї”, К., 1993; “У мундирах ворога”, К., 1993; “Україна: Перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії”, К., 1993.

Тарас Гунчак був не лише інтелектуалом та ерудитом, а й людиною високого громадського обов'язку. З його ініціативи і при діяльній участі було створено Фонд допомоги Україні, курси з української мови, літератури, історії для вчителів та офіцерів України, журнал “Військо України”, 14-томне видання “Тисяча років української суспільно-політичної думки”. І це далеко неповний перелік справ, для здійснення яких Т. Гунчак віддав свої здібності і сили. Він жив на благо і високу честь України.

Хай з миром спочиває його світла душа!

Членство та Управа УВАН у США

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Висловом римлян “треба ловити день” Тарас Гунчак завершив свої спогади, які з'явилися друком у Києві у видавництві “Дніпро” 2005 року під назвою “Мої спогади – стежки життя”. Писав він ці спогади швидко – поспішав. Друзі дивувалися, запитували: “Чому поспішаєш? Ще є час”. А Тарас Гунчак відповідав: “Я часу не маю. Бо час – це незмінний вимір вічності. А вона завжди висить над нами і часу немає”.

Цей час, який випав на його долю, був і для нього, і для України надзвичайно цінним, набув особливого історичного значення, бо вивершився найдорожчим для історика, культурного і громадського діяча Тараса Гунчака – виборенням незалежної Української Держави.

Згадую той історичний день 28 червня 1996 року, коли ми, народні депутати, члени депутатської групи “Конституційний центр”, після безсонної ночі, щасливі, збуджені – 315 голосів набрав наш проєкт Основного закону України, – були затиснуті такими ж радісними, щасливими людьми. Багато хто з них також провів безсонну ніч під Верховною Радою і тепер вітав творців Конституції незалежної України – Михайла Сироту, Ігоря Юхновського, Левка Лук'яненка, Юрія Костенка, Івана Драча, Дмитра Павличка, Павла Мовчана, Івана Зайця, Володимира Яворівського, В'ячеслава Чорновола, Олександра Ємця, Василя Червонія, Ігоря Осташа, Івана Біласа... До кожного з цих та інших народних депутатів протискався з проєктом Конституції в руках Тарас Гунчак, який разом із ними, народними депутатами, провів у Верховній Раді нашу “конституційну ніч” і просив залишити на цій книжці свій автограф.

Добрався Тарас і до мене. І лише після опублікування ним спогадів я довідався, що я тоді в такому тлумі й збудженому настрій написав на його примірник проєкту Конституції: “Багато духовної й емоційної енергії увійшло у цю святу книгу життя українського народу. Ти жив, працював, творив усе життя в ім'я України. Твоя енергія ще потрібна Україні”.

І справді, Тарас Гунчак усе своє життя жив і творив в ім'я України. Я добре знав, скільки інтелектуальних і фізичних сил доклав Тарас Гунчак, щоб наблизити цей жадааний і для мільйонів закордонних українців день державного відродження України.

Він був єдиним українцем зі США, який брав участь у першому Установчому з'їзді Народного руху України і виступав від імені українців Америки. Бо був переконаний, що говоритиме те, що вони хотіли б сказати. Ця найперша і найдорожча поїздка на рідну землю відбулася влітку 1989 року. Вперше від того осіннього дня 1944 року, коли він, дванадцятилітній хлопчина, разом із усією великою родиною вимушений був полишити рідний край і податися в далекі світи.

Дивувала і його вражаюча енергійна наукова активність як у США, так і в Україні. Тарас встигав побувати на всіх знайомих акціях, всюди виступити, взяти участь у безлічі наукових конференцій, мітингів, протестних акцій...

Тарас Гунчак, перебуваючи на “хорах” – на третьому поверсі – українського парламенту, був співпереживаючим свідком прийняття 16 липня 1990 року Декларації про Державний суверенітет України.

У тривожні серпневі дні 1991 року, коли в Москві стався переворот і владу намагалися “захопити” так звані “гекачепісти” (ГКЧП – государственный комитет по чрезвычайным происшествиям), Тарас Гунчак вибирається знову в Україну. Прибуває 23 серпня до Києва, а вже наступного дня – у Верховній Раді разом зі своїм другом Романом Воронкою шаленіє від радості, аплодуючи, обіймаючи і тих, хто був поруч, вигукуючи “Слава Україні!”.

Акт про незалежність України та створення самостійної Української держави – України – був прийнятий майже одного-

Він умів ловити день Сумуючи за Тарасом Гунчаком

В садибі Жулинських. Микола Жулинський, Галина Жулинська, Ольга Гунчак, Марта Дзюба, Іван Дзюба, Елеонора Соловей-Гончарик, Василь Гончарик. Фотографує Тарас Гунчак

лосно (із 362-х присутніх народних депутатів 346 проголосувало “за”, лише один голос був “проти” і троє “утримались”). Як згадував згодом Тарас Гунчак, визиравши через вікно третього поверху на багатолюдне зібрання перед Верховною Радою, “народ переживав шалений вибух радості, якого я ще в житті не бачив”. Він молитовно схилив голову з вдячністю Богові за те, що мав велике щастя бути свідком того історичного моменту, якого, як український народ, так і усе світове українство очікували століттями.

Здається, Тарас Гунчак не пропустив жодної важливої історичної події в Україні часів відновлення державності.

Він привітав від українців Америки учасників і II з'їзду Народного Руху України, який відбувся 25–28 жовтня 1990 року, і повідомив, що, перебуваючи під враженням неймовірно багатолюдного патріотичного здвигу, який засвідчив перший з'їзд Народного Руху України, замислився над тим, як українська діаспора змогла б допомогти Україні. Повернувшись тоді додому, Тарас Гунчак разом зі своїм другом, професором математики Ратгерського університету Романом Воронкою створює організацію під назвою “Фонд допомоги Україні”. Під враженням від Установчого з'їзду Народного Руху України додає до назви “Народний”. Згодом вирішено було створити два фонди: Фонд Руху і Фонд допомоги дітям Чорнобиля. Ці фонди були окремими відділеннями однієї організації – Народного Фонду допомоги Україні, головою якої і було обрано Тараса Гунчака, а першим заступником – незабутнього Романа Воронку.

І ось уже енергійний голова двох фондів Тарас Гунчак розгортає бурхливу діяльність, створюючи в різних штатах, у багатьох містах США відділи цих двох фондів, збираючи кошти, читаючи лекції, виголошуючи доповіді про сучасний стан в Україні, про екологічні проблеми, політичну ситуацію в Україні, особливо – про Народний Рух України. За перший рік збору коштів Фонд допомоги Україні, зокрема, підтримки Народного Руху України накопичив 250 тисяч доларів, на які була для НРУ закуплена друкарня та комп'ютери. Особливу активність виявляв Фонд допомоги дітям Чорнобиля, яким фактично керував доктор Зенон Матківський та його дружина Надія, а з боку України цій його діяльності сприяв народний депутат України Володимир Яворівський. Вже наприкінці 1989 року це славне подружжя збило медиків, медичного обладнання, вітамінів, харчів на 16 мільйонів доларів і відправило все це літаком “Руслан” в Україну... Приліт цього велетенського літака в Бориспіль із гуманітарною допомогою не лише дітям Чорнобиля, а й лікарням, Народному Руху України та громадським ор-

ганізаціям зустрічали оваціями і квітами сотні киян.

Був і другий, і третій приліт “Руслана”, якими Фонд допомоги Чорнобиля вислав в Україну 126 і 70 тонн ліків, медичного устаткування, комп'ютерів, три великі друкарні... Яке це було яскраве і вагомє свідчення того, як закордонні українці вболівають за долю України, яка стала на шлях відновлення своєї державності, і так щедро допомагають нам у цьому натхненному поступі до незалежності.

Як при цьому не згадати вдячним словом хоча б декого з тих українських патріотів, відданих справі допомоги Україні, благодійників, меценатів, лікарів, громадських діячів, професур, які долучилися до самовідданої праці Народного фонду допомоги Україні. Із багатьма із них я зустрічався, спілкувався і в США, коли завдяки професору Григорію Грабовичу майже цілий 1989 рік перебував на стипендії Гарвардського університету, і в Україні. Це передусім Тарас Гунчак і його дружина Оля, Роман і Зірка Воронки, Зенон і Надія Матківські, Мар'ян Коць, Ярослав Шепелявець, Мирослав Смороцький, Богдан Витвицький, Христина Мельник, Роман Ричок, Володимир Воловодюк, Іван Олексин, Ярослав Падох, Наталка Посіва, Олександр Благітка, Осип Зінкевич, Дам'ян Геча, Маріяна Могилин, Уляна Дячук, Ольга Кузьмовська, Ірена Чабан, Ляля Бурачинська, Катерина Воловодюк, Люба Клячко, Ірена Лабенська, Андрій Баранецький, Леся Баранецька, Андрій Бурачинський, Дмитро Штогрин, Мирослав Лабунька, Любомир Кузьмак, Марта Андріюк, Богдан Певний, Ярослав Мендюк, Марія Величківська, Таня Вільна, Тарас Шегидин, Володимир Баранецький, Василь Маркусь, Омелян Прицак, Богдан Кекіш, Уляна Мазуркевич, Богдан Бурачинський, Роман Андрушків, Роман Ричок, Степан Процик, Роман Процик, Іван Фізер... Звісно, це далеко не повний перелік тих ентузіастів і добродійників у США, які самовіддано, із волонтерською одержимістю, надавали безкорисливу допомогу Україні у величній, доленосній час в її історії.

Скільки важливих і успішних проєктів, спрямованих на допомогу в критичний час для України, здійснили українці США! Так, Фонд допомоги Україні завдяки ініціативі Романа Воронки та голови української лютеранської церкви пастора Ярослава Шепелявця замовив видрук 100 тисяч примірників Біблії українською мовою в перекладі Івана Огієнка, а завдяки його енергійним зусиллям та авторитетному слову Ярослава Шепелявця Об'єднане Біблійне Товариство підтримало і спільне видання 2 мільйонів Біблій для України. За кошти пастора Шепелявця в Україну також було відправлено 250 тисяч примірників Біблії для дітей.

Роман Воронка чи не щомісяця з'являвся в Києві й щоразу привозив комп'ютерні системи. І не один десяток, а кілька десятків.

Пригадую, у жовтні 1989 року Роман привіз 70 комп'ютерів, а через місяць знову 70. Він не тільки перевозив ці комп'ютерні системи: частина, здається, перша, була закуплена славним меценатом Маріяном Коцьом – першою його жертвою в сумі 87 тисяч доларів були комп'ютери для шкіл України.

Наскільки я пригадую, а про це розповідав мені Роман Воронка, пастор Ярослав Шепелявець (пастор Шеп) виділив на комп'ютерні системи для українських шкіл також чималу суму – близько 100 тисяч американських доларів. А лютеранська церква США на пропозицію авторитетного пастора спонсорувала придбання двох автобусів-клінік на колесах, які себе чудово зарекомендували, надаючи медичну допомогу в селах і містечках України.

Роман Воронка особисто, а згодом зі своєю дружиною Зіркою розвивав комп'ютери по школах, виділяючи кожній відвіданій ними школі по 3 комп'ютери.

Про діяльність Фонду допомоги Україні годилося б написати окрему працю, додати до вислідів діяльності Фонду й спогади тих, хто працював у різних ділянках Фонду. Звісно, слід використати в цій роботі й “Інформаційний вісник Фонду народної допомоги Україні”, який з'явився друком у червні 1990 року завдяки упорядкуванню доктора Богдана Бурачинського. Окремо годилося б висвітлити й унікальну діяльність Фонду допомоги дітям Чернобиля.

Сумуючи за Тарасом Гунчаком, Романом Воронкою та багатьма іншими жертвами відданими справі державного відродження України діаспорними українцями, з подивом і захопленням згадую та високі злеті єднання материкового і діаспорного українства, які так зміцнювали віру в духовне відродження України, активно впливали на процеси державотворення та міжнародного визнання незалежної України.

У роботі Фонду допомоги Україні активно сприяв проректор, який згодом став ректором, професор Київського політехнічного інституту Михайло Згуровський, який особливо опікувався Романом Воронкою та його невтомною Зіркою. Виділив їм помешкання в інституті, допомагав з транспортом, бо подружжя Воронків не засиджувалося в Києві – відвідували школи, а також навчали користуватися комп'ютерами українською мовою.

Тарас Гунчак знову прибув до Києва в серпні 1991 року. Очільник Київського політехнічного інституту, професор Михайло Згуровський запропонував професору історії Ратгерського університету Гунчаку, який викладав там історію Східної Європи, Росії та СРСР, прочитати курс лекцій

на тему “Україна ХХ століття”. Михайло Згуровський знав, що дід дружини Тараса Гунчака Ольги Карпенко професор Микола Величківський у 1941–1942 рр. був ректором Київського політехнічного інституту. Це, звісно, зіграло певну роль у тому, що професора Гунчака в Київській політехніці так радо приймали, хоча головною підставою для відзначення його званням почесного доктора був прочитаний ним цикл лекцій. До речі, звання почесного доктора і професора КПІ були удостоєні і професор Роман Воронка та Зірка Воронка. Вони вели в інституті відповідно курси математики та англійської мови.

Професор Гунчак читав лекції, присвячені Україні в ХХ столітті, і в інших вишах, зокрема, в Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка, в Академії Служби безпеки України, готував для видруку їх окремою книгою. Про це відомого історика просили численні слухачі. А вже Тарас Гунчак на той час мав ступінь доктора Східної Європи, Надзвичайного професора Ратгерського університету завдяки проведеному системним досліджень з історії Східної Європи та безпосередньо історії України ХХ століття, здійснених на основі віднайденних ним матеріалів і документів в усіх найбільших, найвідоміших архівах Європи і США.

Якось у 1989 році я із Романом Воронкою відвідав подружжя Гунчаків в їхньому домі в містечку Ірвінгтон і був надзвичайно вражений огромою зібраних ним архівних матеріалів, які історик протягом кількох десятиліть вишукував в Німеччині, Англії, Польщі, Австрії... До речі, Тарас Гунчак навчався у Віденському університеті, спеціалізувався там на історії та міфології, водночас брав уроки вокалу у Віденській консерваторії. Жодна наша з ним зустріч не обходилася без його співу. Голос мав, як кажуть, оксамитовий баритон, добре поставлений.

До навчання у Відні Тарас устиг здобути ступінь бакалавра і розпочати магістерські студії у Фордгамському університеті Нью-Йорка, де прослухав усі курси з історії, філософії та богослов'я.

Здобута ним добротна освіта, знання іноземних мов – латинської, німецької, англійської, польської, системна науково-дослідницька діяльність та активна участь у різного роду наукових конференціях та громадсько-політичних акціях забезпечили Тарасу Гунчаку стрімкий злет до міжнародного визнання його як авторитетного вченого-історика, культурного і громадського діяча.

Згадую лише одну його статтю, присвячену проблемі “Петлюра і євреї”, яка була

Дмитро Павличко, Олесь Гончар, Тарас Гунчак, Іван Драч

надрукована в липні 1969 р. в журналі “Єврейські студії”. Ця стаття мала резонанс у всьому світі. Гунчак на основі переконливих архівних джерел і документів довів, що Симон Петлюра ніколи не проявляв антисемітських поглядів і вчинків, він був чесною і гідною людиною. Піднялася тоді в пресі, в наукових колах серйозна дискусія на тему взаємин українців і євреїв, ставлення Української Народної Республіки, Директорії та Гетьманату Скоропадського до цієї проблеми. Особливо гостро обговорювалася тема єврейських погромів в Україні 1919 року, в яких звинувачували голову Директорії Симона Петлюру.

Про наукові дослідження відомого вченого-історика, політолога, професора Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка Тараса Гунчака та їхнє актуальне значення і популярність в ці історичні часи відновлення української державності необхідно вести спеціальну розмову. Його праці з історії української революції 1917–1921 рр., українсько-польських і українсько-єврейських взаємин ХХ століття, Української повстанської армії, Голодомору 1932–33 рр. в Україні, російського імперіалізму були своєрідними піонерськими проривами в закостенілу від імперських ідеологічних шлаків суспільну свідомість. До речі, історик ще в 1974 році опублікував у США (друге видання – в 2000 році) англійською мовою книгу “Російський імперіалізм від Івана Великого до Революції” і домігся видати цю книгу в Україні у 2010 році в перекладі Тараса Цимбала під назвою “Російський імперіалізм”. Упоряднику цієї збірки статей провідних істориків світу Тарасу Гунчаку належать передмови до усіх трьох видань і стаття “Імперії тяжко бути рівноправним сусідом”.

Тарас Гунчак свідомо націлював свою науково-дослідницьку увагу на ті невідомі для широкого загалу і недосяжні для пізнання й осмислення в умовах комуністичного режиму періоди й постаті національної історії, які було вкрай необхідно об'єктивно висвітлити і донести до сучасника з метою відродження історичної пам'яті та національного самоусвідомлення. Саме Тарас Гунчак задумав створити унікальний проєкт “Тисяча років української суспільно-політичної думки” в 9 томах і 14 книгах, очолив редакційну колегію цього видання проєкту, здійснив велику організаційну роботу, залучивши до співпраці Валерія Шевчука, Василя Яременка, Дмитра Павличка, Юрія Шаповала, Володимира Литвинова, Оксану Сліпущо...

І я вже тоді думав, звісно, й сьогодні думаю, як опублікувати в Україні ту силу-силенну матеріалів, які історик віднайшов у лондонському “Архіві громадських документів”, у Адміністративному архіві ФРН, у військовому архіві у Фрайбурзі (ФРН), в Інституті сучасних поезій в Мюнхені, Архіві Міністерства закордонних справ у Лондоні, архіві польського еміграційного уряду, зокрема, інституту Владислава Сікорського. Тарас Гунчак працював також в архівах Міністерства закордонних справ Франції, Італії, Польщі, в державному архіві США, не кажучи вже про архіви Української Вільної Академії наук, Наукового Товариства Тараса Шевченка, Гарвардського і Колумбійського університетів... І

всюди, де б Гунчак не вишукував матеріали, пов'язані з Україною, він замовляв, хоча це обходилося йому в добру копітку, ксерокопії.

– Я прикидав і думаю, що в себе вдома я зібрав документів на добрих 50 томів, – признався професор під час нашої тривалої розмови в США в 1990 році, яка згодом була опублікована 28 червня 1990 року на кількох сторінках “Літературної України”, – цим інтерв'ю я продовжував власну рубрику “Сторінки призабутої спадщини”.

Ця розмова згодом тривала в редакції журналу “Сучасність”, головним редактором якої був Тарас Гунчак. До речі, Тарас Гунчак і Роман Купчинський тоді познайомили мене з легендарним керівником націоналістичного підпілля в Україні під час Другої світової війни Миколою Лебедем, який багато розповів про підпільну діяльність ОУН, боротьбу УПА з німцями і Червоною Армією і подарував мені свою нещодавно видану книгу спогадів.

Микола Лебідь на моє запрошення як голови Організаційного комітету з проведення Першого Всесвітнього форуму українців прибув разом із своїм другом по боротьбі Степаном Проциком уперше від 1944 року в Україну і виступив на Форумі. Я тоді організував зустріч Миколи Лебеда із останнім головокомандувачем Української Повстанської Армії Василем Куком. Уже тоді в нашій розмові в редакції журналу “Сучасність” її головний редактор роздумував над тим, щоб цей популярний в еміграційних колах часопис став доступним не лише для діаспори, але й для всіх українців.

Мине небагато часу, і Тарас Гунчак створить нову редакційну раду “Сучасності” і запропонує Іванові Дзюбі бути співредактором – головним редактором часопису, який друкуватиметься в Україні. До речі, коли в Івана Дзюби виникли серйозні ускладнення із здоров'ям – необхідно було робити операцію на серці, на моє звернення за допомогою першими відгукнулися саме Тарас Гунчак і Роман Воронка, які організували збір коштів для проведення такої операції в США. Звісно, ім'я Івана Дзюби було, як то кажуть, на слуху українців США, його праця “Інтернаціоналізм чи русифікація?” друкувалася на сторінках “Сучасності”, а видавництво “Сучасність” опублікувало в 1968 році її окремою книжкою в серії “Суспільно-політична бібліотека. Документи”. Отже, закордонні українці були ознайомлені з цією працею Івана Дзюби, а особисто познайомитися змогли лише в 1998 році, коли він вперше виїхав за кордон у складі делегації від Товариства “Україна” з метою відзначення ювілею Тараса Шевченка.

І ось 1 липня згасла потужна енергія, якою нині покійний Тарас Гунчак заряджав багатьох-багатьох у США і особливо в Україні. Він володів особливим даром прихилити до себе людей, знайомився так: “Я – Тарас Григорович”, а після короткої паузи додавав: “Не Шевченко”. І голосно при цьому сміявся. Завжди з усмішкою і співом долучався до гурту і зразу ж опинявся в центрі уваги. Його любили в Україні.

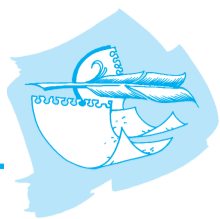
Знаний вчений-історик, політолог і громадський діяч, він справді, як писав у спогадах, “часу не мав”, бо присвятив його натхненній праці в ім'я України.

У згаданому інтерв'ю “Схилившись перед істиною...” на моє запитання, чи він особисто належить до якоїсь еміграційної партії, Тарас Гунчак відповів: “Не належав і не належу. Я українець, люблю Україну, широкі бажано їй розквітти, вважаю, що український народ має жити в мирі та дружбі з усіма народами. Світоглядно я самостійник-демократ”.

Свій час Тарас Гунчак віддав своїй Батьківщині, отже, вірив, що незалежна Україна – на віки.

Перед пам'ятником Т. Г. Шевченку. 1990 р.

Наділений талантом і долею

На заході виступив т. в. о. Міністра культури та інформаційної політики України **Ростислав Карандєєв**. Він, зокрема, відзначив, що Павло Мовчан – поет і громадянин, який брав і бере активну участь у відновленні Незалежності України, а його поезія – це творчий продукт, який вийшов із широкі і щедрої душі ювіляра, завше просякнутої безмежною любов’ю до України. За словами пана Карандєєва, Павло Мовчан – людина-легенда, повнокровне творче і політичне життя якої є взірцем для всіх нас.

Третій Президент України **Віктор Ющенко** зауважив, що на долю Павла Мовчана як державотворця випало багато випробувань, які доводилося переживати суспільству під час формування національного усвідомлення, але він завжди пам’ятав, що перший кордон нації – слово, тому його захисту присвятив усе своє життя, і саме завдяки таким видатним людям, як Павло Мовчан, українська нація прийшла до вивершення свого духу.

Голова Національної спілки письменників України **Михайло Сидоржевський** у своєму виступі зазначив, що Павло Мовчан – духовний лідер, провідник громадської думки, Господь нагородив його потужним поетичним даром, визначивши цим його місію і як поета, і як громадянина, це визначна поліфонічна фігура, непересячна особистість.

“Павло Мовчан належить до нашої духовної і політичної еліти, до золоті плеяди видатних майстрів слова, який завжди стоїть на його сторожі, плекає й оберігає рідну мову, він має об’ємний спектр зацікавлень, де є і геополітика, і мовознавство, і літературознавство, і етнографія, і переклад, це людина надзвичайно потужного масштабу й таланту”, – сказав голова НСПУ. (Павло Мовчан є секретарем НСПУ. – *Ред.*)

Ректор Національної музичної академії **Максим Тимошенко** у своєму виступі сказав, що Павло Мовчан – це людина, яка відчуває пульс сьогодення, а його слово – могутня зброя, яка нищить нашого ворога. Вітаючи ювіляра, академік НАПН України **Георгій Філіпчук** підкреслив, що Павло Мовчан – це небодержець слова, надзвичайно обдарований філософський як поет, так і державник, просвітник, він схожий на космічне явище, це людина, яка має вічно палахку українську душу. (Стаття Г. Філіпчука про ювіляра надрукована в попередньому номері “Слова Просвіти”).

Директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка **Микола Жулинський** підкреслив, що серце цього поета б’ється у

У вщерть заповненій залі Національної музичної академії в Києві відбулося літературно-мистецьке дійство до 85-річчя поета та громадського діяча, лауреата Національної премії імені Т. Г. Шевченка Павла Мовчана.

ритмі серця України і він робить усе, щоби підтримати цей ритм перемоги, бо поет поставив слово на сторожі нації, оскільки слово – це насамперед енергія, самовідновлення нації, її ствердження, а своїм мудрим палким натхненним поетичним словом Павло Мовчан створив національний храм духу.

Народний депутат України п’яти скликань **Іван Заєць** подякував своєму побратимові за його важку й жертвну роботу на ниві політики і культури, а також підкреслив, що Павло Мовчан належить до когорти опорних постатей нашої держави, бо це людина вершинних досягнень у багатьох сферах, він є в нашій історії як одна з чільних постатей визвольної боротьби, Богом обрана людина, бо колись обрав своєю долею служіння слову, а слово – категорія вічна. Іван Заєць також вручив ювіляру свої нотатки про нього.

Голова координаційної ради Національних творчих спілок України **Євген Шевченко** назвав Павла Мовчана людиною сакральної величини, яка навчас й інших палкого патріотичного слова. Також він подякував ювілярові за велику подвижницьку роботу з відновлення національної пам’яті.

Заступник голови Національної спілки кінематографістів **Сергій Тримбач** сказав, що ми насамперед маємо перемогти і зовнішнього, і внутрішнього ворога, щоб відродити Україну. Він побажав ювіляру творчого довголіття, порівнявши людський вік із тривалістю футбольного матчу, де до 90 хвилин основного часу додаються два тайми по 15 хвилин.

Ювіляра також музично і пісенно привітали: народна артистка України Людмила Марцевич, заслужений народний ансамбль пісні й танцю України “Дарничанка” (керівник Петро Андрійчук); Камерний хор “Київ” (керівник – Микола Гобдич); народний артист України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Тарас Компаніченко та гурт “Хорея Козацька”; голова Київської “Просвіти”, народний артист України Кирило Стеценко; народний артист України Олександр Васи-

Ювіляра вітає третій Президент України Віктор Ющенко

ленко; народна артистка України Євгенія Басалаєва (фортепіано); заслужена артистка України Анжела Ярмолюк; майстер сцени Сергій Файфура, народна артистка України Тетяна Негрій, квартет “Мавки”, народний артист України Анатолій Гнатюк та інші.

Присутні мали змогу не тільки привітати ювіляра, насолодитися виступами майстрів мистецтва, а й придбати книги поезій Павла Мовчана і отримати автограф автора. Видавець і громадський діяч **Володимир Шовкошитний** представив одразу три книги поета: “Білі лінії: вибрана лірика”, “Материк: поеми”, “Був день – пам’ятаєш плазучого змія? Еротична лірика”. Упорядкував видання доктор філологічних наук Микола Васьків, одну з передмов написав академік Микола Жулинський, малюнки Юрія Нагулка, Анатолія Франчука та інших митців.

Редакція “Слова Просвіти” долучається до привітань нашому шеф-редактору і радо надає шпальти тижневика для доброго слова про ювіляра.

Серед численних привітань Павлу Мовчану – лист Посла Туркменістану в Україні Т. Атаєва, який висловлює ширю подяку за плідну співпрацю і, зокрема, пише: “Безумовно, багаторічна праця здобула Вам повагу та визнання за кордоном і була гідно оцінена в Туркменістані. Вірші видатного туркменського поета-мислителя Магтимгули Пираги читають і знають все більше українців завдяки безцінним авторським перекладам, Вашому таланту, ерудиції, глибинним знанням і працелюбності”.

Власн. інф.

Вітання від академіків Георгія Філіпчука та Миколи Жулинського

Павло Мовчан

Моє вікно

Моє вікно. Перекреслене рамами.
Обплетене вітами яблунь,
обліплене листям.
Воно
з шматками блакиті
склом облите.
На ньому, мов шаблі,
танцюють блискавки дзвінколезі.
Йому належить
через квадрати
світло цідити в кімнату,
вихлюпувати з сірих стін
все темне на вулицю.
Моє вікно – то кін,
де я роль головну виконую.
Я часто бачу, як воно плаче
і журиться.
Коли я спочиваю,
воно блукає
сонними вулицями,
освітлене лампою,
обліплене листям,
воно витягує з нічної твані
зірчасте намисто,
дукачем – місяць ранній
і висипає в жменю моїх коханій.

А на світлі,
стомлене і веселе,
воно приносить мені сонце багряне,
кладає на обличчя,
мої очі лоскоче й шепоче:
– А вже нерано. –
Моє вікно відає
про мої радощі і біди.
Я до нього тулю чоло
і зір бентежний.
Моє вікно склом обмежене,
проте не завішене шторами.
Моє вікно – то моя душа прозора.
Люди, загляньте
в моє вікно!

Ольга Ходацька

Вікно Павла Мовчана (присвята ювілярові від Київської “Просвіти”)

А там, за вікном, – відкрита людям
багатогранна душа Поета зі “Словом, що формує світ”.
Вона стверджує, що “мораль ніколи не старіє”,
а “кордони мови ніколи не збігаються з географією,
бо мова – душа народу:
вона відзеркалює його минуле, звичаї,
культуру та цінності!
“Зрозуміти культуру далеких предків –

значить зрозуміти себе”.
А ще на “облитому блакиттю склі” віддзеркалено:
“Якщо людина відрікається родової пам’яті,
вона спроможна на все”...
Але ми живемо по совісті, боремося по совісті,
“думаємо про себе усім миром”,
бо інакше “нам ніколи не бути собою”.
...За вікном – філософія життя людського,
а “життя є істиною”!..
Вікно Павла Мовчана “склом обмежене,
проте не завішене шторами”,
то багата і натхненна душа поета-трибуна!
Люди, загляньмо у вікно ювіляра
зі щирими побажаннями
міцності духу і всеперемагаючої сили Слова!
Віри, надії, любові Вам, просвітянине,
і дружині Любові,
що словом-намистом уквітчала
“літературу як один із шляхів пошуків істини”.
Дорогий Павле Михайловичу, славний ювіляре!
Хай світло людської вдячності за Ваш громадянський
обов’язок,
місію і “Слово, перед яким усі рівні”,
теплом зігріває серце і освітлює за вікном
все красиве, добре і вічне
на Многії і благії літа!

*у вірші-присвяті Ольги Ходацької, заступниці голови Київської “Просвіти”, використано афоризми Павла Мовчана і цитати з поезій автора.

22 липня в Кіровоградській обласній бібліотеці для юнацтва імені Євгена Маланюка в рамках циклу “Книжкові прем’єри” відбулася презентація нової поетичної збірки “Коріння дощу” Станіслава Новицького. Книга побачила світ цьогоріч у видавництві “Український письменник”.

Станіслав Сергійович – молодий, цікавий, самобутній поет, лавреат літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша. У творчому доробку автора – кілька поетичних збірок “Акафіст коня”, “Полудень”, “Воскресіння віт”, “Розуміння простору”, “Крони дерев холодні”; окремі добірки друкувалися в журналах “Дзвін”, “Степ”, “Євшан”, “Сівач”, “Вежа”, “Грім”, “Золота пектораль”, “Літературний Чернігів”, у літературних газетах “Літературна Україна”, “Українська літературна газета” та ін. Нині поет живе у Вінниці, але зв’язків з Кропивницьким не пориває. З 2021 року Новицький є курсантом командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

С. Новицький – представник нової генерації поетів Кіровоградщини, який, незважаючи на молодий вік, вже отримав всеукраїнське визнання. У 2018 році автор друкувався в “Антології молоді української поезії III тисячоліття” київського видавництва “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”.

Полум’яне поетичне слово зворушує людські серця. І поезія Станіслава Новицького так само збудує думки й почуття. Поетична збірка “Коріння дощу” – це переважно філософська та інтимна лірика.

Відкритий для читача поет

У книзі також є громадянські та пейзажні мотиви.

Попри численний доробок, автор усе ще йде до Слова, шукаючи в ньому початків того міцного коріння, тієї невикоріненості, що розростатиметься в єднанні любові з роз’яченими ранами, правди з мудрою виваженістю на терезах його ліризму. Станіслав Новицький – поет емоційний, без жодного наївного ставлення до світу, але і з прихованою вірою в нього. Він відкритий для читача, тому й пише у верлібровій формі.

Автографи для читачів Кропивницького

Зі словами привітань на заході виступили перший заступник голови Кіровоградської обласної ради Юрій Семенюк, письменники та друзі Станіслава Новицького: Віктор Шило, Василь Бондар, Петро Мельник та Анатолій Каретний.

Захід минув в атмосфері широкості, дружньої розмови та поетичних відкриттів, адже на презентації збірки “Коріння дощу” читачі мали можливість почути вірші зі збірки та нові поезії автора, які плануються до друку.

Поціновувачі поезії мали змогу детальніше познайомитися з творчістю поета, прочитавши його твори, представлені на книжковій виставці, яку сформовано з поетичних збірок автора та літературно-мистецьких альманахів, де друкується Новицький.

Наприкінці зустрічі традиційно відбулася автограф-сесія, на якій гості могли отримати книгу з автографом і побажаннями від автора, повідомляється на сайті Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва імені Євгена Маланюка.

Днями установи міської централізованої бібліотечної системи Кропивницького отримали від Станіслава Новицького в дарунок 67 книг, а саме:

Літературно-мистецький альманах

Станіслав Новицький – автор “Слова Просвіти”

“Євшан” (випуски №№ 12-13, 16-17 та 20), який знайомить читачів з поезією авторів-початківців та досвідчених майстрів слова;

Випуск № 2 літературно-мистецького альманаху “Слово”, де представлені, зокрема, твори кропивницьких поетів;

Випуск № 1 літературно-мистецького альманаху “Степовий шлях” з бібліотеки альманаху “Сівач”, де вміщено твори 37 авторів;

Збірку “Коріння дощу”, яка розкриває поетичну стихію Станіслава Новицького.

Найближчим часом ці книги надійдуть до фондів бібліотек міста.

Власн. інф.

Щедрий ужинок

Поважний ювілей – 80 років – зустрів нещодавно Анатолій Ненцінський – поет, журналіст, член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України, лавреат премії ім. Володимира Булаєнка, ім. Богдана Хмельницького, ім. Микити Годованця та ім. Миколи Федунця, уродженець села Красносілка на Старокостянтинівщині Хмельницької області.

Привітати ювіляра у Хмельницьку обласну універсальну наукову бібліотеку завітали журналісти, письменники, краєзнавці, видавці, друзі, знайомі та поціновувачі творчості літератора. І все тому, що це людина, яку знають, поважають, цінують і до котрої прислухаються. Скільки рукописів за своє життя він вичитав, скільки книг видав, скільком початківцям вказав шлях у літературу! Його слово – підтримка для багатьох.

Спогадами про журналістську діяльність ювіляра поділилися Олексій Тимошук та Світлана Шандебура з обласної газети “Подільські вісті”, де свого часу працював Анатолій Йосипович, а про письменницьку – члени Національної спілки письменників України Петро Маліш, Віталій Міхалевський, Степан Шкапій, Ніна Гаврилюк, Лідія Ярохно, Василь Горбатюк, Альона Радецька. Онлайн-відеовітання передала членкиня НСПУ Маргарита Швернога.

Щирі слова линули і від представників Хмельницької міської літературної спілки “Поділля” Марії Лисайчук, Віталія Матеуша, Ганни Кропивницької, композитора,

диригента, художнього керівника ансамблю музики і пісні “Ретро” Михайла Люшні та Всеукраїнської творчої спілки “Конгрес літераторів України” – Галини Коричської та Миколи Чевелюка.

Приємною несподіванкою була зустріч Анатолія Ненцінського з молодим поетом-воїном Олександром Шенькаруком, який подарував ювіляру свою дебютну книгу “Птах і аритмія ночі”, котру редагував письменник.

Під час зустрічі Анатолій Йосипович розповідав цікаві історії з життя, ділився враженнями від спілкування з талановитими особистостями краю, читав твори попередніх років, а також презентував свою трилогію “Пожнив’я”, яка нещодавно побачила світ і куди увійшли вірші, написані впродовж останніх чотирьох років, а також

повість-поема “А за річкою – Руда” та поема “Весталка”.

Привітали ювіляра і заслужені артисти України Євген та Вадим Гжегожевські з Ярмолинець, виконавши пісню на слова поета “Поминальна дума”, а також подякували за багаторічну творчу дружбу, заспівавши “Пісню друзів”. Музичне онлайн-вітання для ювіляра подарувала Ірина Феделеш зі Старокостянтинова.

Під час творчої зустрічі з ювіляром презентувалася книжкова виставка-інсталяція, на якій був представлений творчий доробок письменника, а це майже двадцять книг поезії, гумору, сатири, віршів для дітей, а скільки ще публікацій у газетах, журналах, альманахах, колективних збірниках! І надзвичайно приємно, що майже всі свої твори Анатолій Йосипович знає напам’ять!

Тож вітаємо Анатолія Ненцінського з ювілеєм! Бажаємо міцного здоров’я, творчої наснаги, нових книг і ще більше поціновувачів достойної письменницької праці!

Альона РАДЕЦЬКА, бібліотечарка відділу краєзнавства Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки

Важлива програма

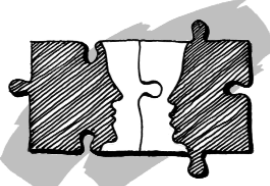
Днями в Рівному відбулося засідання ради з питань видавничої справи. Згідно з рішенням ради, 16 книг авторів з Рівненщини із 23 поданих заявок матимуть підтримку з обласного бюджету в межах обласної програми “Культура Рівненщини” на 2023–2027 роки. Програма спрямована на доступність населення краю до книг місцевих авторів, популяризацію вітчизняної літератури. Основну увагу комісія звертала на видання, котрих немає в бібліотеках та школах Рівненської області. Тому особливий акцент – на якісні, актуальні та значущі видання, а також книги для дітей. Наклад кожного видання буде безкоштовно передано для розповсюдження серед бібліотек і громад Рівненської області.

Серед обраних – твори місцевих письменників та публіцистів, рекомендовані до видання: Анна Лимич “Не котячі витребенки”; Анна Лимич “Високе небо України”; Микола Тимчак “Ріка”; Тетяна Камеєрстова “Крила, обпалені війною”; Ольга Осейчук “Жінки в історії України”; Роман Новіков “Бій триває”; Євгенія Пірог “Будь як Ласка”; Євгенія Пірог “Парад семи планет”; Микола Семенович “Помаранчевий шторм”; Віктор Мазаний “Улас Самчук – воїн слова” та інші.

У засіданні взяв участь голова Рівненського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка Іван Ветров, який запропонував наступного року сприяти виданню Хрестоматії творів письменників Рівненщини для закладів загальної середньої освіти, що дасть можливість охопити більше письменників, творчість яких буде представлена у хрестоматійній літературі. Зважаючи на те, що фінансування для книговидання місцевих авторів є недостатнім, другою пропозицією було звернутися до місцевих громад, які би теж розробили власні програми підтримки книговидання, як-от: підтримка книговидання місцевих авторів у Рівному; щорічна міська літературна премія імені Леоніда Мосендза Костопільської міської ради, яка, окрім премії автору, передбачає 50 тис. грн на видавництво збірки власних творів.

Рівненське обласне об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка

Валерій ШВЕЦЬ,
доктор фізико-математичних наук, професор

Інформаційна ємність мов народів світу

Світ влаштований так, що закони природи насправді є законами математики. Саме сучасна математика стала інструментом, що дозволяє описати і зрозуміти світ. Найкраще було б сказати так: "Математика є мовою природи". Характерною ознакою математики як мови є її лаконічність, тобто висока інформаційна ємність математичних записів. Найфундаментальніші закони природи вдається записати за допомогою невеликої кількості математичних символів. Для запису головного закону, що описує механічний рух макроскопічних сил (другий закон Ньютона), достатньо трьох літер латинської абетки і символу рівності.

Так було не завжди. Тисячі років тому, коли в Давньому Шумері зародилась математика, математичні вирази записувалися словами. Ясно, що виконувати перетворення у таких виразах, записувати і розв'язувати навіть найпростіші рівняння було надзвичайно складно. Інформаційна ємність таких математичних записів була вкрай низькою. Це гальмувало розвиток не лише математики, а й інтелектуальний прогрес людства.

Так тривало тисячі років. Лише у XVI і XVII сторіччя два видатні французи здійснили справжню революцію в математиці. Були це Франсуа Вієт (1540–1603) і Рене Декарт (1596–1650). Саме вони ввели сучасну алгебраїчну символіку для позначення коефіцієнтів алгебраїчних рівнянь, змінних у них та сам знак рівності. Це на порядок підвищило інформаційну ємність математичних записів і на порядок підвищило швидкодню людського розуму в осягненні математичних законів і алгоритмів. Від цих видатних французів і почався стрімкий прогрес математики як науки і математики як бази для формулювання основних законів природи. У ті століття саме Франція була інтелектуальним і культурним лідером Європи і світу. Вищий світ всіх європейських країн розмовляв французькою мовою, одягався подібно французам, дивився на світ французькими очима. Кінець цій культурній світовій монополії французів поклатала так звана Велика французька революція. Почалося полювання на освічених людей і їх знищення. Вперше в новітній історії Європи чернь, керована дітьми диявола, правила бал такого масштабу. З культурним лідерством Франції було покінчено.

Перед тим дітьми диявола було знищено беззаперечного лідера цивілізованого світу — Іспанську імперію. Але після Франції, хоча вона ще залишалась інтелектуально розвиненою країною, надто великим був її початковий інтелектуальний капітал, проте лідерство у сфері науки і техніки перейшло до Німеччини і Великої Британії. Революції з їх лідерством не впорались. Потрібні були дві світові війни,

щоб їх здолати. Найбільшою трагедією було те, що в цих війнах вони поборювали одна одну. Зараз лідерство перейшло до Сполучених Штатів, але там тепер відбуваються доволі тривожні процеси. Виникає запитання, чи не вони наступна жертва дітей диявола?

Але повернімося до мов, якими спілкуються різні народи між собою. Чи відіграє важливу роль інформаційна ємність мови, якою люди спілкуються у побуті? На мою думку, так. Лаконічність мови пришвидшує процес думання, оскільки людина думає словами, пришвидшує процес спілкування між людьми, пришвидшує процес написання тексту людиною, тобто пришвидшує інтелектуальну діяльність мозку людини.

Можна сказати, що мова задає темп думання людини, тому цікаво було б порівняти різні мови світу за їх інформаційною ємністю. Яка мова краща для точних наук? Як пояснити, що більшість українців, які в силу життєвих обставин змушені були швидко перейти на російську мову, з великими труднощами і довгий час повертаються до рідної мови, а інколи взагалі фізично не можуть це зробити? Чи сумісні мелодійність мови і її інформаційна ємність? На багато подібних запитань можна відповісти, якщо знайти алгоритм порівняння мов за їх інформаційною ємністю.

Кількісних характеристик інформаційної ємності мов можна придумати багато. Я пропоную найпростішу: перекласти український текст мовами народів світу і порівняти довжину отриманих текстів з довжиною вихідного. В якості останнього я взяв текст свого збірника публіцистики: "Україна — це ми" і переклав його відомими мовами світу, які використовують латиницю, кирилицю або грецьку абетку. Для перекладу я використовував комп'ютерну програму Google translate. Ясно, що з такого розгляду випадають східні мови, які використовують ієрогліфічне письмо або арабську абетку і подібні їй. Причина у просторово інших параметрах відповідних текстів, а також у відсутності в арабських текстах літер, що позначають голосні звуки.

Результати такого порівняння наведено нижче. Числа праворуч означають, на скільки рядків у середньому переклад сторінки вихідного українського тексту (42 рядки) довший або коротший за оригінал:

Чеська, есперанто, азербайджанська, курдська, туркменська — -5.

Латиська, литовська, турецька — -4.5.

Латинська, словацька, словенська, хорватська — -4.

Боснійська — -3.5.

Венеційська, естонська, сицилійська — -3.

Ломбардійська, мальтійська — -2.5.

Ідіш, румунська, фінська, шведська, шотландська — -2.

Англійська, корсиканська, норвезька — -1.5.

Данська — -1.

Албанська, баскська, валійська, ірландська, угорська, узбецька — -0.5.

Українська, польська, італійська, бретонська, каталанська — 0.

Білоруська, іспанська, португальська — +1.

Сербська, татарська — +1.5.

Казахська, чуваська — +2.

Монгольська — +2.5.

Башкирська, чеченська, удмуртська — +3.

Малайська, нідерландська, таджицька, французька — +3.5.

Болгарська, бурятська — +4.

Російська, комі, македонська — +4.5.

Люксембурзька — +5.

Німецька, якутська — +5.5.

Киргизька — +7.

Грецька, осетинська — +7.5.

Тувинська — +8.

Філіппінська — +8.5.

Серед слов'янських мов чеська виявилась мовою з найбільшою інформаційною ємністю. Вона ж є лідером і серед всіх європейських мов. Разом з нею світовим лідером є штучна мова, створена у кінці XIX ст. в Польщі, — есперанто. Такими ж лідерами виявились дві тюркські мови: азербайджанська і туркменська. Лідером є і курдська мова. Дивно, що такий талановитий народ і досі не має власної держави. Мови споріднених нам за формулою крові народів: латишів, литовців і турків займають другу сходинку цього списку. Мова науки і культури середньовічної Європи, яка сторіччями об'єднувала всі європейські народи у культурному просторі в одне ціле — латина, займає третю сходинку. Дарма сучасні світова наука і культура відійшли від цієї традиції. Проте і англійська мова, займаючи восьме місце з 25 наведених, успішно справляється з тою роллю, яку відіграла раніше латинська мова.

Українська і польська займають у рейтингу одну позицію, що свідчить, крім спорідненості за формулою крові, вже і про ментальну спорідненість цих народів. Поряд з ними знаходиться італійська мова. Можливо, не випадково на мовному конкурсі у Парижі у 1934 році італійська і українська отримали перше і друге місця за мелодійністю мов відповідно.

Як видно з наведеного порівняння, більшість слов'янських мов мають високу інформаційну ємність. Виключення становить болгарська і близькі до неї російська та македонська мови. Нагадаємо, що російська мова сформувалась на основі македонського діалекту староболгарської мови вже у середні віки. За інформацій-

ною ємністю близькими до російської мови виявились і мови багатьох народів нішньої Російської федерації: чуваші, башкири, удмурти, буряти, якути.

Неочікувано виявилась низька інформаційна ємність німецької мови. Це при тому, що все XIX сторіччя і першу половину XX Німеччина була світовим лідером у сфері науки і техніки. Сказане вище стосується і французької мови, хоча і в меншій мірі. Низька інформаційна ємність грецької мови зумовлена, на мою думку, тим, що ця мова була дуже рано в історичному аспекті зафіксована писемними джерелами і не мала можливості далеко від них відійти. Можливо, таке пояснення стосується і французької та німецької мов, але не стосується російської. Остання виникла значно пізніше решти європейських мов.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що українська мова має високу інформаційну ємність і цілком придатна для її ефективного використання у точних науках. За рахунок деякої втрати інформаційної ємності вона набуває рис, важливих для використання у гуманітарній сфері. Її задокументована мелодійність робить її ідеальною мовою поезії і пісні. Вона оптимальна для використання, якщо взяти весь спектр потреб народу і у науці, і у культурі, і у побуті. Перехід на російську мову нагадує звалювання фізичної системи у потенційну яму, з якої без зовнішнього втручання система не здатна вийти самостійно.

При перекладі різних текстів, зокрема тих, що стосуються різних наукових сфер, порівняльний аналіз матиме дещо інший вигляд. Але ці зміни будуть не радикальними. Похибку моїх розрахунків, пов'язану з неуніверсальністю взятого за основу тексту, а такого просто не існує, я оцінюю від 0.5 до 1 рядка.

При комп'ютерному перекладі може частково викривлюватись сенс вихідного тексту, але ручне корегування перекладу неминуче вносить суб'єктивний елемент у сам переклад, який буде пропорційним досконалості володінню тою чи іншою мовою. Таке володіння при великій кількості мов перекладу неможливе в однаковій мірі для різних мов.

Для підвищення надійності висновків статті потрібне використання максимально можливої кількості різноманітних комп'ютерних програм і максимально можливої кількості різноманітних текстів. Фактично слід дотриматись умов справедливості закону великих чисел. Це задача для великої кількості дослідницьких груп і не під силу автору. Цю статтю слід розглядати як першу спробу такого роду, як формулювання ідеї саме такого алгоритму оцінювання інформаційної ємності мов. Автор закликає всіх охочих долучитись до такої роботи.

Лариса МОРОЗ,

доктор філологічних наук, професор,
головний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ

Любі мої друзі, пані Любов, пане Павле (вітаю з високою нагородою) і всі, хто створює мою улюблену газету "Слово Просвіти"!

Пишу, щоб із вашою допомогою передати мою шире сердечну вдячність вельмишановному професорові НаУКМА панові Євгену Хлобистову за його мудру високопатріотичну позицію: "Я категорично проти відновлення Каховської штучної водойми". Не ручуся за точність цитування, але сама суть сказаного для моєї душі — наче цілющий бальзам.

Бо після того, як почула про можливість того відновлення, тривожні думки мене мучили. Це в чиїх же головах могла виникнути така, вибачте на слова, ідея?! Невже у наших "верхах" іще існують прихильники (чи послідовники) сталінщини, що майже 70 років тому, добиваючи старий Дніпро отими болотами, що їх так пишню назвали морями, знищили ще один квітучий куточок нашої чудової природи, при-

Зберегти Каховську оазу

тому брехливо волаючи про посухи і пекучу потребу великої води?! Ніби інших способів не існує — а краще би поглянули на досвід Ізраїлю (де, за їхньою системою крапельного поливу, жодна краплина не пропадає марно, де, до речі, не буває розливів, ані холодних, ані гарячих — вулицями). А також на діяльність тих країн, що містяться ще південніше, — от де справжні посухи! Але "ім" — тим московським комнедовождикам — було вигідно водночас знищити козацький край, потопити нашу історичну "Атлантиду", зробити її недоступною для вивчення.

Той злочин залишився не покараним, як і всі незліченні злочини системи, що, дякувати Богові, здохла, тільки сморід іще й донині нас "дістає".

Щоправда, оті ще, про людське око, зберігали зовнішні ознаки пристойності: попереджали людей про затоплення. (Втім, свою сатанинську ненаситну данину смерті вони отримали дещо згодом — у 86-му, через чорнобильську диверсію). Нині ж двоногі

їхні нащадки, що поналазили звідти ж, скоїли таке, що найжахливіші злочинці-садисти не вигадали б. Навіть заперечили те, про що ми, літератори, часом жартували: мовляв, історія повторюється як фарс. У нас же наразі — нова моторошна трагедія, спричинена нелюдами-пришельцями, що підступно підірвали Каховську ГЕС...

...Минуло відтоді не так багато часу, ще біль не відболів (хоча такий біль не мине ніколи), а наша рідна земля — свята і всемогутня — вже являє істинне диво Господнє: не відновлює свій природний стан, відроджує живе життя на місці колишнього водосховища. Виростає там розкішний вербовий гай (дивно, що його нам не показують навіть прогресивні телеканали). Мабуть, не марно наші предки так щиро оспівували вербу, а фітотерапевти й нині радять використовувати її цілющі властивості. Ця дивовижна рослина по майже семи десятиліттях ув'язнення під водою явила таку велику — казкову! — силу, спромогу прокинутися до життя і зростати, нести

живодайну прохолоду й кисень (!) для всіх мешканців планети. (Хтозна, може, це є одна з частин великої місії нашої рідної України для всього світу... Погляньте лише, скільки вигорає лісів по всій планеті...). І не потребує для того жодних капіталовкладень. Лише не заважайте!

Когось із нинішніх панікерів лякає вигадана "перспектива", як можна почути від них, "опустелювання" тих земель, що, обіч Каховки, легко отримували воду з того болота (яке наразі зникло — і це випадок із тих, про які мудрий наш народ склав приказку: "Лихе — на добре вийшло, з Богом помічю"). То ім можна нагадати, що наша велика могутня Ріка (а не річка) — наш сивий Дніпро ніде не подівся, може, навіть легше зітхнув — і охоче й щедро віддаватиме свою воду на різноманітні водоводи та водогони.

І нехай розростається і квітує Каховська оаза, нехай збирає своє стародавнє птаство (яке вже до неї потягнулося) і все живе, що колись у тих краях мало прихисток і звеселяло Землю.

Ще дожити б до очищення нашого благодатного Півдня від усілякого сміття...

Наталія ВЕСЕЛИЦЬКА, старша наукова співробітниця Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського

25 липня в Голосіївському муніципалітеті відбулася презентація “Довідника-антології: Українські літератори Краматорська” (1868–2023 рр.). Книга охоплює історичний період 155-ти років. Ця науково-дослідницька праця стала можливою завдяки тому, що її укладач Олег Максименко застосував блискучий симбіоз знань, вмінь та навичок різних напрямків – краєзнавчого, літературного, журналістського.

У “Довіднику-антології”, який може бути доповнений, – близько 210 авторів, з них 150 мешканців Краматорська, що в різні часи друкувалися і наразі друкуються українською мовою. Решта (близько 60 осіб) – це українські літератори, які протягом 155-ти років, у різний час, приїжджали до Краматорська і виступали зі своїми творами перед жителями міста.

Літературні твори Олега Максименка також розміщені в цій книзі. Олег Максименко – автор багатьох прозових та поетичних збірок: “Співи степу”, “Вклонюся рідній землі”, “За обрієм”, “Осінні серпантинні мотиви”, “Крізь млу до світла”, “Українські письменники Краматорська” (1868–2013 рр.), “3 роси рясної і чистої води”, “Трошки історії” (до 155-ї річниці Краматорська), “Шидловські вогні” (книга 1, книга 2, книга 3, книга 4, книга 5, книга 6) і, нарешті – “Довідник-антологія: Українські літератори Краматорська” (1868–2023 рр.).

Попередня книга “Довідник-антологія” була значно меншою за обсягом. Вийшла вона напередодні війни, у 2013 році, у місті Слов’янську Донецької області. Народився Олег Максименко

Вклонилися рідній землі

в селищі Черкаське Слов’янського району на Донеччині. “Де народився, там згодився!” – кажуть в народі. “Краматорськ – це Україна!” Таку назву мала програма про Олега Максименка, яка відбулася дистанційно в нашому Музеї 20 січня 2024 року.

Ми разом – Олег Максименко, Ірина Джуваго, Тамара Абраменкова, Наталія Веселицька – в листопаді 2013 року двічі показали відеоальманах “Золота Русь”, присвячений Київській Русі. Дорослі та діти почули в авторському виконанні літературно-музичну відео-композицію. Є електронна версія книги “Золота Русь”, яка була видана видавничим центром “Майстер-десант”, 2014.

Зустріч відкрила директорка Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського Вікторія Колесника. Вона наголосила на тому, що Донеччина – вагомий край України, який має значну культурну спадщину, імена діячів культури, які вписані в історію України золотими літерами навечно. Сьогодні продовжує писатись українська історія сучасними митцями. Пані Вікторія запросила учасників силою слова осяяти славетні стіни Муніципалітету Краматорська, бо саме тут його силу завжди поважали та цінували.

На заході виступили гості з Краматорська: Наталія Волошина, директорка комунального закладу “Музей історії міста Краматорської міської ради”, заслужена працівниця культури України, і Галина Школа, голова Краматорської міської організації спілки жінок України, керівниця клубу любителів народної вишивки “Чарівниця” означеного музею, волонтерка, укладачка поетичних збірок.

Алла Малієнко, заступниця голови Київського відділення Національної спілки журналістів України проанонсувала майбутнє вручення Олегу Максименку журналістського “Оскара” – “Незламні”.

Також на заході було вручено дві подяки НСЖУ: Ігорю Зоцу, головному редакторові Всеукраїнської газети “Слово Просвіти”, та Наталії Веселицькій, старшій науковій

співробітниці Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського – учасниці вищезазначеного “Довідника-антології”.

Ми вдячні голові Київської організації НСЖУ Михайлу Сорочі, Аллі Малієнко, Людмилі Грабовенко, членкині правління Київської організації НСЖУ, за те, що велика праця Олега Максименка і тих, хто його підтримував, не пройшла непоміченою.

Захід отримав міжнародний статус за рахунок того, що його учасники перебували не лише в Україні – Київ, Бровари, Краматорськ, та інших містах України, куди роз’їхалися через сумні події краматорці, але й у Болгарії (Галина Онацька), Ірландії (Ірина Мельник, Зінаїда Дударчик), у США (Анна Рищенко, яка зараз поїхала в турне цією країною завдяки добрим плодам своєї творчості). Тамара Абраменкова, ще одна учасниця “Довідника-антології”, надіслала вірш “Чорний птах”. Прозвучало авторське виконання в запису.

До вітальні Музею Максима Рильського прибули представники двічі переміщеного закладу вищої освіти – Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”: Галина Докашенко – завідувачка, професорка кафедри вітчизняної та всесвітньої історії Горлівського інституту іноземних мов (м. Горлівка – м. Бахмут); Наталія Ко-

вальська – поетеса, членкиня НСПУ, методистка вищої категорії Горлівського інституту іноземних мов (м. Горлівка – м. Бахмут); Тетяна Борозенцева – завідувачка, доцентка кафедри психології Горлівського інституту іноземних мов (м. Краматорськ – м. Бахмут). Раді були познайомитись з Олександром Гречком, шанувальником мистецтва із Краматорська, який сьогодні є обласним центром Донеччини. На зв’язку в мережі була Юлія Шейман, учителька зарубіжної літератури із Краматорської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 5. До конференції приєдналася Алла Рушинська, заступниця директора, учителька української мови та літератури Краматорської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10. Від опорного закладу загальної середньої освіти імені Василя Стуса Краматорської міської ради на зв’язок вийшла Аліна Дядіченко, учителька української мови та літератури. Вадим Перегула, історик і педагог, привітав гостей заходу і відзначив велике значення виходу цієї книги для України, а не лише для Донеччини. Подумки зі своїми перекладами з нами була і Олена О’Лір, провідна наукова співробітниця музею, яка наразі у відпустці.

Власні вірші в музеї читали Наталія Ковальська, Наталія Веселицька, Ірина Джуваго, онлайн – Галина Онацька (Болгарія), Ірина Мельник (Ірландія), при-

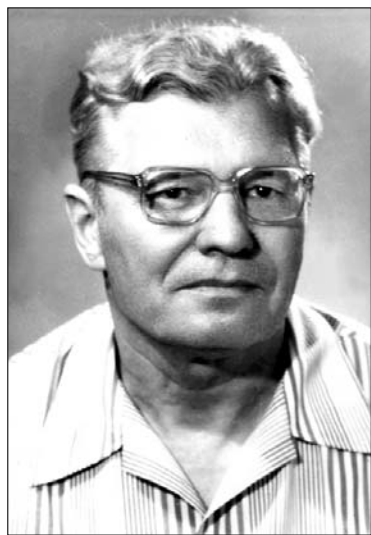
Віктор СКРИПНИК, почесний краєзнавець України

Народився Іван Овчаренко 21 квітня 1925 р. у селі Бараниківка Біловодського району Луганської обл. У 1940–1941 рр. працював коректором районної газети, а коли край окупували фашисти – пішов у партизанський загін. У лютому 1943 р. після визволення Луганщини став солдатом 350-ї стрілецької дивізії. Про те, як новобранців прийняли в ряди червоногвардійців, Іван Микитович з гіркотою пригадавав багато років потому. У 2003 р. він писав, що зразу після їх зарахування до одного з підрозділів надійшла команда: “Цих – на передову!”

Один із новоприбулих солдатиків українською мовою зауважив, що у них немає саперних лопаток. І тут командир вибухнув брудною лайкою. Крізь матюччя просочувалися ще образливіші слова: “А, так це хошли. Ім лопати подавай. Продали Гітлеру Україну, тепер будете нігтями, зубами рити землю і звільняти її від фашистів”.

16 серпня 1943 р. 350-та стрілецька дивізія вступила в бій під Голою Долиною (Слов’янський

Він відкрив Михайла Петренка

Іван Овчаренко

р-н), а вже наступного дня її не стало. Іван Овчаренко, згідно з військовим статутом, став до лав 333-ї дивізії, яка займала позиції розбитої ворогом 350-ї. 18 серпня він був тяжко поранений. Після лікування у шпиталі повернувся на фронт. Брав участь у визволен-

ні Правобережної України та Молдавії. Мав бойові нагороди. Відважного воїна направили до артилерійського училища. Молодий офіцер служив у Прикарпатті, а в 1947 р. звільнений у запас, повернувся в рідне село.

Кілька років Іван Микитович учительював. Відчув, що й самому треба вчитися. Тож вступив до Слов’янського педінституту. У 1956 р. студент філфаку віднайшов у старому журналі інформацію про поета-романтика Михайла Петренка, уродженця Слов’янська. Його повідомлення опублікувала місцева газета. Осць так І. М. Овчаренко розпочав вивчення життя і творчості поета, повернення його імені рідному місту, народу.

У 1962 р. Іван Овчаренко з сім’єю поселився в Святогірську, поближе до місць, де воював з фашистами. Працював учителем української мови та літератури, а останні 20 років – директором школи, яка завдяки йому стала єдиною в наших краях асоційованою при ЮНЕСКО. Він проводив

велику краєзнавчу роботу, залучав до неї школярів. З ними здійснив чимало подорожей Україною до місць, де свого часу жили відомі письменники. Він створив літературну карту Донбасу, був одним з організаторів свята “Солов’їні пісні”, присвяченого Володимирі Сосюрі, організував у школі літературно-краєзнавчий музей. Допоміг створити кімнату-музей Михайла Петренка в Слов’янському педагогічному ліцеї. Доклав чимало зусиль, щоб у Святогірську були відкриті меморіальні дошки на честь В. Сосюри, Л. Колесникової, а в Слов’янську – М. Петренка та інших відомих літераторів, які бували в наших краях. До речі, саме їм він присвятив книжку “Літературне Придінців’я. Письменники в рідному краю” (Святогірськ, 1994).

Він також автор книжок “Володимир Сосюра у Святогірську”, “Крізь далеч років”, “Муза Святих гір: Святогірськ у літературі та мистецтві”.

Особливе місце в його літературних дослідженнях належало постаті Михайла Петренка. Результатами своїх пошуків він ділився з читачами міської районної

Вишиванка

Привези вишиванку білу –
Сірих буднів моїх окрасу!
І таку, щоб в нитках бриніло
“Українка” і, що з Донбасу,

Щоб у той візерунок теплий
Було вплетене сонце східне,
Вітри буйні, дощі веселі
Та журунність ледь помітна.

Хай квітує на тій сорочці
Різномбарв’я безмежне степу!
Кожна квіточка в ній шепоче
Про любов до землі і неба...

Ось такі мої забаганки!
Хай волошки квітнуть всюди!
Не купуй мені вишиванку –
Я сама вишивати буду!

Наталія КОВАЛЬСЬКА

сутні мали змогу побачити та почути ролик з піснями Зінаїди Дударчик, Анни Рищенко.

Наталія Ковальська познайомила присутніх із своїми поезіями. Особливий інтерес викликав вірш “Вишиванка”. Наводимо саме цей текст в публікації, бо саме він є ключовим для розуміння української Донеччини.

Яскравий виступ Лариси Квіточки, музикантки, викладачки музичної школи № 20 міста Києва, з власними музичними творами, з п’єсою для дітей, яку вона записала нотами, прикрасили нашу зустріч.

На зустрічі від краєзнавців Донеччини була присутня Голова Слов’янського осередку НСКУ Тетяна Лисак.

Один з музичних творів було присвячено майбутній Перемозі, вірі в те, що вона неодмінно здійсниться. Цей музичний твір підтримав вірш Наталії Веселицької в перекладі Тетяни Майданович, членкині НСПУ, письменниці, перекладачки, багаторічної редакторки видавництва “Криниця”, нині видавця.

Прозвучали також вірші Наталії Веселицької українською мовою та в авторських перекладах Олени О’Лір і Анжеліки Андрієвської.

Автори “Довідника-антології” запрошені музеєм для проведення авторських творчих вечорів та до участі у традиційному щорічному фестивалі “Голосіївська осінь”.

“Донбас – це Україна! Краматорськ – це Україна! Бахмут, Горлівка – це Україна!” – наголосили учасники презентації довідника.

та обласної газети “Донеччина”. У 1997 році підготував і видав книжку “Йому жити у віках. Михайло Петренко”. Перероблене й доповнене видання цієї роботи було здійснене 2004 року в журналі “Донбас”.

Внесок Івана Микитовича у літературне краєзнавство високо поцінований. За багаторічну подвижницьку працю по збору матеріалів про життя і творчість поета, їх поширення І. М. Овчаренко в 2013 році посмертно удостоєний премії імені Михайла Петренка. Відповідний знак і посвідчення вручені доньці Наталії Іванівні Овчаренко – декану філологічного факультету Донбаського державного педуніверситету, який в 1957 р. закінчив з відзнакою її батько.

За заслуги перед містом Івану Микитовичу було присвоєне звання “Почесний громадянин Святогірська”.

Через 17 років після його смерті, ми – земляки, можемо впевнено сказати: пам’ять про Івана Овчаренка жива й житиме в серцях усіх, хто його знав і буде знати, прочитавши його книжки, статті в газетах і журналах.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Українське село Деньги та його визначні особистості

На одному з шляхів Черкащини можна побачити дороговказ "Деньги". Це назва села Золотоніської територіальної громади. Про його історію та визначні вихідці розповідають директор наукової бібліотеки ім. М. Максимовича в Черкаському національному університеті імені Б. Хмельницького, кандидат історичних наук Григорій Голиш, інженер і краєзнавець Анатолій Воропай і кандидат історичних наук Лариса Лисиця в своїй книзі "Село Деньги в українській історії". Розповідь ґрунтується на архівних матеріалах, оприлюднених документах, стародруках, періодиці, речових артефактах, спогадах, усних джерелах.

Поруч із висвітленням найважливіших подій минувшини й сучасності села велику увагу відведено й людям як головним суб'єктам історичного процесу – видатним постатям і простим сільським трудівникам.

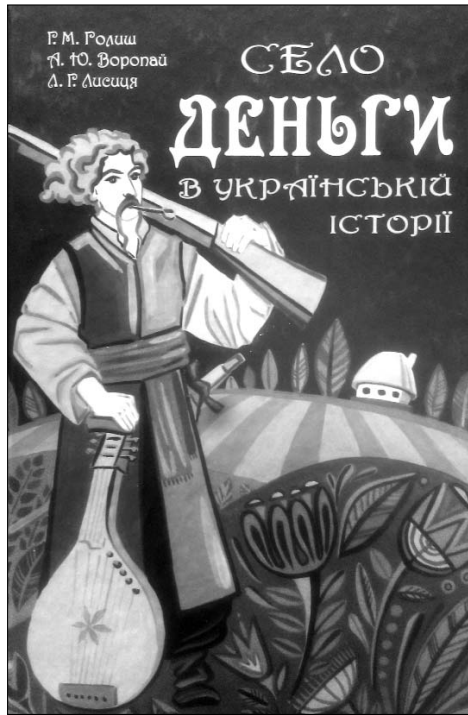
Цікаво знати, що більше населених пунктів з назвою Деньги на географічних картах немає.

За давнім переказом, записаним відомим краєзнавцем М. Ф. Пономаренком, назва села походить від прізвища (згодом записаного як прізвище) одного з перших поселенців на території сучасного села козака Деньги (з наголосом на останньому складі). До наших днів дійшли розповіді старожилів, що в засновника села монета (денга, деньга) висіла на вусі як серезка чи на ший в ранзі нагрудної прикраси.

"Деньга" – це дрібна срібна (пізніше мідна) монета. Назва походить від "теньга (тенге)" – монети Золотої Орди. Московські деньги були наслідуваннями золотоординських тенге. Від татарської назви монети "теньга" походить російське слово "деньги". Прізвисько Деньги й похідні від нього зустрічаються в козацьких реєстрах XVI–XVII ст. (Деньга, Денезько, Денезький).

Є ще легенда про те, що татари після збору чергової данини поверталися в Орду і біля вже існуючого поселення начебто загубили торбу з грошима. Її знайшли місцеві пастушки, відтак виникла назва "Деньги". Але це лише легенда.

Деньгівчани брали участь у козацько-селянських повстаннях. Деньги були козацьким сотенним містечком. У складі сотні поруч з українцями були вихідці з Молдови, Польщі, Білорусі і навіть з Криму.

Деньгівська сотня належала до Кропивнянського полку і, зокрема, брала участь у Молдавському поході 1652 року, під час якого загинув син Богдана Хмельницького Тиміш. Тоді ж наклали головою 47 деньгівських козаків.

Деньгівчани, як і решта козаків Кропивнянського полку, негативно оцінили Переяславську раду і Березневі статті. Коли до Кропивни з метою приведення козаків полку до присяги на вірність царю прибули представники Московії на чолі з Д. Тургеневим, то їх там побили і з ганьбою вигнали.

У Деньгах народився поет і перекладач Іван Тимківський. Його брат Василь Тимківський два роки був губернатором Бессарабії, досліджував історію і побут народів Кавказу і Бессарабії. Ще один представник цієї родини – Ілля Тимківський – належить до числа фундаторів Харківського університету, був наставником Михайла Максимовича, написав спогади про рідне село.

Яків Демченко у 1857–1859 роках записав у Деньгах 36 пісень, серед них – думи про козацьких ватажків Нечая, Харка, Морозенка, Палія, а ще прислів'я, приповідки, загадки.

Творець національного гімну України Павло Чубинський у п'ятому томі "Трудів етнографічно-статистичної експедиції..." умістив серед інших і 9 пісень, за-

писаних Я. Демченком.

Коли в лютому 1917 року в Росії скинули царя, посилювалося українське національне відродження. Газета "Нова рада" повідомила про маніфестацію під гаслом "Нехай живе вільна Україна!" та тригодинне віче в Деньгах на підтримку української ідеї.

Навесні 1917 року деньгівчани створили осередок "Просвіти", членами якого стали 106 селян. Секретарем було обрано Мусія Басая, а казначеєм – Юрія Шелухіна.

У Деньгах перебував один із осередків Вільного козацтва як збройного оплоту національних сил.

Проте в Деньгах були й більшовики.

Із селян Деньгів і хутора Хвилів на базі Вільного козацтва було організовано повстанський загін на чолі з Демидом Хвилем. Загін вів боротьбу проти більшовиків аж до 1923 року, доки червоноармією не розгромили його. Самого ж ватажка було розстріляно.

Одним із очільників Першого зимового походу Армії УНР був деньгівчанин, генерал-хорунжий Андрій Вовк. За вмиле командування дивізією він був нагороджений "Залізним хрестом за зимовий похід і бої".

За спротив колективізації Деньги були занесені на "чорну дошку". Тобто, в селян забрали продукти харчування, а село блокували спецзагонами.

Під час Голодомору 1932–1933 років голодною смертю померло 100 деньгівчан (4% від загальної кількості місцевого населення). Для порівняння: у селах Богдани, Плешкані й Підставки від голоду помер кожен третій житель.

У Деньгах більшість людності пережила голод завдяки кмітливості, згуртованості та взаємовиручці. Люди робили потаємні схованки зерна, які стали в пригоді лютой зими 1933-го, ловили рибу в річках Кропивна й Самозванка, ставках і болотах. А коли скресала крига й наставала весна, розіг і молодий очерет (шпичаки) стали найпершою поживою для деньгівчан. Лець липа вкривалася квітом – на столі з'явилися випечені з нього оладки. Із пилу від борош-

на і висівок, з добавкою лободи та кропиви пекли (звісно, без жиру й олії) коржі – "репанки".

Десятки жителів села стали жертвами сталінських репресій.

У 1938 році регіональні органи НКВС прозвітували про розкриття в Деньгах "шпигунської зграї, контрольованої німецькою розвідкою". Фігурантами справи стали німецькі переселенці. Їх розстріляли. Згинув у сталінських таборах колишній голова колгоспу Єлисей Тарара, який, на думку влади, "неналежно" працював з вилучення в селян хліба. Карпа Кикотія заарештували за те, що він випадково перекинув борщ на портрет Сталіна. Вирок – 5 років таборів (згодом був розстріляний у в'язниці).

Під час німецької окупації до поліції йшли ті деньгівчани, які постраждали від радянської влади.

У перші дні вторгнення російських військ в Деньгах було сформовано загін місцевої самооборони. До нього вступило понад 50 деньгівчан. Чимало жителів взяли участь у волонтерському русі.

У Деньги прибули близько 100 переміщених осіб із південно-східних районів України.

У перші дні війни з ініціативи настоятеля Свято-Михайлівської церкви протоієрея Романа Личака деньгівська парафія в повному складі перейшла в лоно Православної церкви України.

У числі уродженців села Деньги – український державний діяч Сергій Шелухін. У 1905 році він став одним із співзасновників одеської "Просвіти", де часто читав лекції та реферати – переважно з української тематики. Так, у 1905 році Сергій Павлович виступив перед двотисячною аудиторією з лекцією про приєднання України до Москви. Це була перша в історії Росії лекція, прочитана правником українською мовою. Лише упродовж 1906 року він виступав на засіданнях "Просвіти" 18 разів, і кожен із його рефератів був ґрунтовною розвідкою в царині української історії та літератури. Після закриття "Просвіти" в Одесі у 1909 році С. Шелухін став одним із діяльних членів "Українського клубу", товариства "Українська хата".

Вірною помічницею і соратницею Сергія Павловича в громадській роботі стала його дружина Любов Шелухіна. Вона була однією із ініціаторок проведення

Різдвяних свят для дітей в Одесі, які зрештою перетворилися на добру традицію. Так, у 1907 році на Різдвяну ялинку в помешканні "Просвіти" зібралось близько трьохсот дітей, які співали і декламували українською мовою в національних костюмах. Любов Шелухіна була й редакторкою однієї з перших в Одесі українських газет у 1906 році "Вісті".

Сергій Шелухін був членом Центральної Ради від Херсонської губернії. Очолив фракцію самостійників і відстоював повну незалежність України. Він відомий, і своїми талановитими поезіями, які виходили під псевдонімами Павленко, Кондратенко, Просвітянин.

Син Сергія Шелухіна Юрій був пасічником у Деньгах, утримує понад 1000 вуликів. Він безкорисливо допомагав односельцям, роздаючи їм мед зі своєї пасіки. Незабаром йому довелося залишити своє село та спішно виїхати в Крим. Там і загубився слід Юрія Шелухіна.

У Деньгах установлено пам'ятний знак українському державотворцю й інтелектуалу Сергію Шелухіну.

Рідний брат Сергія Шелухіна Андрій – педагог, музейник і архівіст. Його онук Микола Шелухін – доктор юридичних наук, професор Маріупольського державного університету.

Уродженець Деньгів Андрій Шевченко був помічником Хрушова. Використовуючи високе становище, допомагав місцевому колгоспу в придбанні сільськогосподарської техніки, автомобілів, елітного посівного матеріалу тощо.

Ще один деньгівчанин Микола Гайовий був радянським дипломатом.

Український художник, деньгівчанин Іван Черинько став фундатором туркменського образотворчого мистецтва новітньої доби.

Деньгівчанин, актор театру і кіно Андрій Гончар став народним артистом України, Шевченківським лауреатом. Він грав на сцені Кримського російського драматичного театру ім. М. Горького, в Петропавловську-Камчатському, Чернігові, Черкасах, але найбільше в Одесі.

Книгу Григорія Голиша, Анатолія Воропая і Лариси Лисиці "Село Деньги в українській історії" адресовано як деньгівчанам, так і всім, хто цікавиться історією України.

Олена ЛОГІНОВА, молодша наукова співробітниця Чернівецького обласного меморіального музею В. Івасюка

До 190-ї річниці від дня народження Буковинського Солов'я, письменника, фольклориста, видатного просвітителя, педагога-новатора, видавця, засновника першої української газети в краї Юрія Федьковича (1834–1888) днями в Чернівецькому обласному меморіальному музеї Володимира Івасюка відбулася публічна лекція "Чи ж тричі йому являлася любов?.." Звичайно, всім, кому небайдужі життя і творчість знаного письменника, цікаво дізнатися про жінок у його долі

Для інтелігенції міста, гостей, шанувальників поетичного слова лекцію провела натхненна науковиця, завідувачка Чернівецького літературно-меморіального музею Юрія Федьковича Леся Колодій. Емоційно та широко Леся Віталіївна вповідала: "У Юрія Федьковича, людини багатогранної і непростой,

Не забула Буковина свого Солов'я

три його найбільші "закоханні" були різними. Юрій Федькович, як зауважували сучасники, був "дуже соромливий перед жіноцтвом". І це найбільше стосувалося його стосунків із першим коханням – панночкою Емілією Марошані. Півтора року тишилися закохані чистим взаємним почуттям. Задумувалися про одруження, але... випадала розлука. Непросто було отримати дозвіл одружитися офіцерові австрійського імперського війська. Попрошати віч-на-віч не змогли: гоноровий гуцул боявся надто розчулитися перед коханою, скромна панянка дотримувалась чемного поведіння (бо що скажуть люди)... Про своє кохання виповідаємо уже крізь далину розлуки поезіями "До неї", "Ad Emilia" ("До Емілії")... Називаючи кохану богорівною красунею, трояндовою принцесою, обіцяє вимолювати для неї щасливу долю...

Другою коханою стала юна циганка Цора. Про її присутність у долі Юрія Федьковича свідчать лише його твори. Зокрема, ліроепічна поема "Циганка", твір "Довбуш", де головну героїню звать Цорою. Варто знати: героїні своїх творів письменник любив називати іменами людей знайомих, реальних. Та ще є поезія "Воля не бранка: панна та й циганка". Порівнюючи дівчат, автор завважує, що панна переймається передусім статками майбутнього нареченого і... заздрить циганці: вона може кохати вільно, кого хоче... Але і з цією коханою не склалося у Федьковича.

Третє Федьковичеве закохання – Юлія Дияконович, дочка священника, своячка його. Була вона милою Юрієві та ще й бажаною невісткою для його матері Анни. Проте, поки Федькович будовав військову кар'єру, дівчина встигла закохатися в іншого...

Тож і в цьому закоханні не дійшло до шлюбу. Не щаєлилось нашому Юрію Федьковичу з одруженням...

Звучало Федьковичеве слово. Його поезії – переклад молитви "Отче наш" та "Цей світ однакий був і буде" – зворушливо прочитали актори Чернівецького обласного академічного музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської Маргарита Бордіян та Дмитро Муранцев.

Свій трепет і любов до ювіляра емоційно висловив Іван Дерда, народний артист України, в. о. голови Чернівецького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка. Пісенним дарунком прозвучали дві авторські пісні на слова Юрія Федьковича:

"Квітки" та "Буковино!". Тож несемо у світі Федьковичеву мудрість, слово, виваженість і тиху молитву.

Там, де я родився,
там мій рідний край;
Слави, щастя, долі, Боже, ему дай!
Слави, щастя, долі, веселу годину,
Мир во віки вічні, мир на Буковину!

Назар МУХАЧОВ,
головний редактор українсько-американської газети “Сурма”

Засади української перемоги

Я вдячний науковцям, дослідникам, громадським діячам, представникам засобів масової інформації, які порушують тему Голодомору-геноциду, причому правильно, з погляду україноцентричних акцентів, але хочу повернути ракурс нашої дискусії до дещо важливіших тем.

Потрібно завжди акцентувати увагу, коли ми обговорюємо злочини чи будь-які дії наших ворогів, спрямовані на руйнування української держави та нації, на створення передумов для знищення. Ми повинні пам’ятати й чітко усвідомлювати, що вороги завжди залишаються ворогами, а не розпочинати своєрідний “плач Ярославни”.

Питання в тому, як ми їм будемо протидіяти. Коли ми говоримо про Голодомор, то акцент треба перенести з того, що це не просто трагедія, а насамперед злочин, колективний злочин, цинічний, добре продуманий і організований.

Тому, коли ми говоримо про злочин з погляду юридичної категорії, то однією з найважливіших складових злочину є поняття мотиву та умислу. І власне через глибинне розуміння мотиву і деталізовано розписаного умислу ми вийдемо на всіх співучасників цього злочину.

Обмежуватися прізвищами сталіна й інших вирождів найвищого порядку недостатньо, бо співучасників було набагато більше. Також виникає запитання: хто був глибинними організаторами цього злочину? Це надзвичайно важливо знати. Крім того, Голодомор – найбільша трагедія і найстрашніший злочин, відомий нашій цивілізації. Іншого такого злочину за своїми масштабами не було у світі, щоб одночасно знищили понад 10 мільйонів україн-

ців страшним варварським способом. Саме це повинно було стати певною передумовою для української люстрації.

Поставлю далеко не риторичне запитання: чи мають моральне право наші організатори і виконавці Голодомору керувати Україною? Чи проводилась люстрація за таким критерієм і чи піднімалися такі питання взагалі? Відповідь на ці запитання необхідно знайти саме зараз, під час повномасштабної війни із зовнішнім екзистенційним ворогом, як правильно було зазначено. Але знову-таки, крім зовнішнього екзистенційного ворога, у нас є внутрішній ворог, який із тим зовнішнім дуже споріднений, і цю подібність не бачити зараз – це просто не поважати тих, хто віддав та віддає життя за незалежність України.

Правильний акцент на самому початку зустрічі означив Павло Мовчан з приводу продажу землі: “Голодомор виник не тому, що земля не народила продукцію, а тому, що вона була вивезена. Яка різниця, чи вона буде вивезена більшовиками, чи вона буде вивезена майже третину Африки. А зараз на Мадагаскарі найвищий індекс голоду у світі за офіційними даними. Це сталося після розпродажу їхньої землі і переходу її до високоєфективних іноземних власників”.

Тому ми опинилися перед колосальною загрозою, відбувається обезземелення українців, втрата землі, і не тільки втрата землі, а й втрата Україною середньострокової та довгострокової перспективи для

розвитку українського народу. А це становить загрозу не меншу, ніж московські танки, тому що танки зупинено нашими героїчними воїнами. А ця повзуча прихована загроза в недалекому майбутньому може знищити Українську державу. Тому варто проводити паралелі й науково аналізувати події та факти, розуміти причини та явища. Принцип один – все має свої причини, без причин явищ не існує.

Якщо ми візьмемо Україну станом на 1991 рік і Україну тепер, то нас якимось чином довели зі стану високорозвиненої держави з третім ядерним потенціалом до стану, коли ми себе не можемо захистити. А нині, під час війни, виривають залишки національного багатства, знищуючи перспективу України як незалежної держави.

У даному випадку хочу перейти на ще один акцент. Не можна все “перекидати” на москву, те, що відбувалося тут і продовжує відбуватися, – це не тільки москва. Насправді ми в такий спосіб приховуємо частину наших ворогів та певною мірою не поважаємо пам’ять тих, хто поклав своє життя заради України.

Якщо говорити про дослідження Голодомору, то я глибоко вдячний Олесі Стасюк, Володимирі Сергійчук, іншим дослідникам. Я не з усіма знайомий особисто, але підтримую за те, що ви професійно порушили цю тематику та правильно розставили акценти. Але зараз хочу звернути увагу на інше. Ми повинні зрозуміти, що нападки на науковців здійснює не лише кремль, а й колективно та синхронно пробує впливати московська “п’ята колона”, та ті хто контролюється глобалістами, так звані “соросята”, які сидять на жирних грантах. Наукова спільнота, українська громадськість повинні бути уважними та

реагувати на антиукраїнські прояви. Цього не можна не помічати, це видно навіть неозброєним оком.

І тут питання полягає в тому, що ми повинні глибинно проаналізувати наші погляди, тому що наукова еліта повинна доносити правильні акценти до суспільства, до українців, будити їх і пояснювати, що відбувається.

Натомість у нас тривалий час відбувалося обговорення думок промосковського професора Кульчицького або його учня Геннадія Ефіменка та ін., чи ще якогось проплаченого антиукраїнця. Але якщо ми поглянемо на війну ширше – як на світоглядний рівень, який набагато глибший, то на цьому рівні діяльність Кульчицького, викладена у трьох листах, які зачитував Володимир Сергійчук, – це глибинна антиукраїнська діяльність. А тепер поставте собі ще одне запитання: московський окупант, солдат окупаційної армії, для нас є очевидним і підлягає знищенню. Хто приніс більше шкоди для українського народу – промосковські вчені чи якийсь рядовий алкоголік-бомж в окопах лнр/днр.

Це далеко не риторичне запитання, тому що ми своєю толерантністю довели країну до стану абсурду. Ми маємо колективний результат усієї нашої діяльності, і нам потрібно робити з цього висновки.

На завершення хотів би сказати, що саме зараз у питанні Голодомору як у питанні феноменально знаковому для української нації нам потрібно дуже жорстко стати на захист всіх дослідників Голодомору-геноциду українців.

Як би нетолерантно це не звучало для когось, але толерантність українців до ворогів сильно зменшує кількість живих українських Героїв, і ми ці уроки повинні були вже засвоїти.

Слава Україні! Героям слава!

Знак пам’яті

У Диканському парку Конституції поруч із дубом гетьмана Івана Мазепи патріотична громадськість відкрила пам’ятний знак жертвам політичних репресій 1937–1938 років. На ньому увічнили пам’ять мешканців Диканського краю – невинно убієнних жертв російсько-комуністичного терору 1938 року.

ського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Григорій Титаренко розповів про розстріляних в один день, 9 травня 1938 року, 19 диканців – борців за Україну, імена яких вибито на стелі. Він подякував за допомогу і підтримку депутати Диканської селищної ради Христині Покутній, диканським підприємцям Сергію Бабію і Юрію Дейнеці, членам родини Маярів. **Віктор Маяр** – онук розстріляного комуністичними безбожниками диканця Григорія Маяра мав честь зняти покривало з пам’ятного знаку. До речі, пан Віктор завітав на цю подію у Диканьку зі своєю сім’єю з далекого Кропивницького. У 2018 році Віктор Маяр

посадив біля місця, де зараз споруджений пам’ятник, дуб імені Івана Мазепи, як і 100 років тому садив його прадід Григорій Маєр. Так було відновлено пам’ять про гетьмана Івана Мазепу, яку кремлівська російсько-більшовицька влада прагнула викоринити, адже вона знищила дубок Івана Мазепи, посаджений діячами українського відродження Диканського краю. Тож пан Віктор Маяр у 2018 році зробив те, що робив його прадід Григорій Маяр. Дуб Івана Мазепи у Диканці росте, а відтепер поруч з’явилася і нове місце пам’яті.

Освятити Стелу пам’яті репресованих патріотів митрополит Полтавський і Кременчуцький ПЦУ владика Федір. Він привернув увагу присутніх до того, що подія відбулася у день Всіх святих землі Української, а серед зазначених на знаку імен є

Це діячі УАПЦ, товариства “Просвіта”, петлюрівці-воїни Армії УНР, учасники антибільшовицьких повстанських загонів. Ініціатором події став краєзнавець, лавреат премії Полтавської обласної ради імені Петра Ротача, письменник Григорій Титаренко. Він тривалий час досліджував у архівах трагічну сторінку історії Диканського краю – справу “диканської контрреволюційної групи Маяра”, яку фабрикували у зловісних кабінетах сталінського НКВС. Саме Титаренко організував виготовлення і встановлення пам’ятного знаку. А створив його на кошти меценатів полтавський скульптор Микола Посполітак (вічна пам’ять). Урочиста церемонія відбулася за підтримки Полтавської обласної ради, Полтавської обласної військової адміністрації, Полтавського офісу Українського інституту національної пам’яті (УІНП) та відділу культури Диканської селищної ради.

У ній взяв участь український мистецтвознавець, бібліограф, музейник, педагог, член Спілки художників України, Національної спілки майстрів народного мистецтва України та міжнародної Асоціації арткритиків Віталій Ханко. Також депутати обласної ради, громадські діячі, історики, письменники, депутати Диканської селищної ради, священники ПЦУ, краєзнавці, співробітники УІНП та Полтав-

священники Української Автокефальної Церкви.

Перший заступник голови Полтавської обласної ради Олександр Лемешко підкреслив важливість громадської ініціативи в організації заходів національної пам’яті, особливо зараз, коли українське суспільство проходить важкі випробування на громадську міцність.

Народний артист України, провідний актор Полтавського обласного музично-драматичного театру імені Гоголя Василь Голуб, прочитав присутнім уривки з поем Тараса Шевченка та Івана Франка та закликав до єднання задля перемоги над рашизмом.

Представник Українського інституту національної пам’яті в Полтавській області Олег Пустовгар наголосив на актуальності увічнення пам’яті борців за незалежність у XX столітті, діячів УАПЦ, воїнів Армії УНР, жертв репресій комуністичного режиму для нагадування, на що здатна росія як правонаступник СРСР і як держава-окупант в своєму бажанні продовжувати геноцидну війну на знищення української нації, щоб вкотре загарбати Україну. “Органи виконавчої влади мають подбати про якомога швидше набуття для цього знаку статусу пам’ятки культури місцевого значення”, – вважає Олег Пустовгар.

Письменник-краєзнавець Олекса Пугач розповів про особливості роботи з архівними справами репресованих диканців. А заступниця голови Диканської селищної ради Інєса Реклінг подякувала краєзнавцям за таку активну і відповідальну позицію.

“Нині триває геноцидна війна росіян проти України, мета якої – відновлення СРСР, знищення України як держави, а українців як нації. Наша мета, щоб ніколи не повторилися ті жахіття репресій, які влаштував СРСР. Тож наближаємо перемогу хто як може, молимося за наших воїнів ЗСУ, захисників України, молимося за душі невинно убієнних земляків-диканців, та вічну пам’ять тим, яким відкрито цей пам’ятний знак”, – сказав у завершальній промові Григорій Титаренко.

Полтавський офіс УІНП
Фото Олександра РОЗУМА

Микола СЛАВИНСЬКИЙ

Назва давнього вірша “Жива і скошена тече в мені трава” стала знаковою, постійною візитівкою Анатолія Кичинського. Цей образ не можна сприймати прямо-лінійно, тим більше крізь призму буденної розсудливості, яка відразу ж нагадує про конкретику фізіологічних процесів. Тут діють тисячолітні закони умовності, символічності, того неопоясаного, неоднозначного, невичерпного в ліриці, яка саме цим і відрізняється від логіки та прози повсякдення. Отож у глибинах яскравого поетичного образу — єдність суцього, нескінченність, незнищенність, немирушість духовного буття.

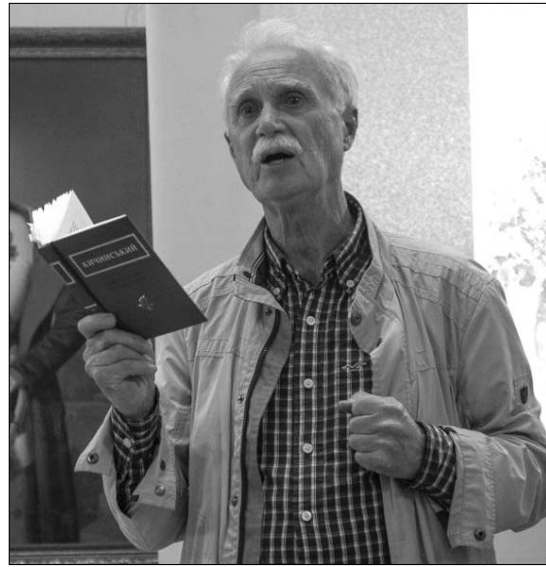
І все ж... І все ж такі вловлюється й певна заворожлива ризикованість, ба навіть претензійність символу, ймовірні витoki якого — в часто цитованому сuto поетичному переконанні Миколи Вінграновського про те, що із горла троянди ростуть... Перегук не випадковий: Анатолій Кичинський як лірик формувався не без впливу самотнього творця непередбачуваних метафор із його беззаперечними здобутками й певними перевитратами в послідовному плеканні своєї розкутої образної системи. Саме йому, розвихреному степовикові з Миколаїщини, уже знаний херсонський через десять років після дебюту присвятив вірш “По жовтому піску” (1986), де є абсолютна свобода поетичного мислення, де спогади, роздуми чи й ідеальна медитація зливаються в одне ціле, освячене щирою, незгасною любов’ю до старшого колеги.

А ще в світлоносних рядках — мелодійні повтори епітетів і метафор, гармонійне перелуння слів, гра їхніми співзвуччями: “По жовтому піску, по жовтім шовку жовтня... // І жовту, наче віск, рука замість глину... // Жовтіме пісок, як вигоріле фото... // Від жовтого дощу не вимокне дорога...”. Цей наскрізний епітет доповнює й універсально близький до нього побратим “золотий”: “копитцем золотим”, “і вічність проміння на золоту хвилину”, “Золоті ворота”, “де обід золотий”...

Сліпучі імпресіоністичні мазки, мінливість колориту, свято сонячних барв — усе це від малярства, яке не раз і не двічі упродовж років хотіло, але так і не стало головним у робітні Анатолія Кичинського. Лірика, без сумнівів і вагань, не поступилася першим місцем. Саме вона й принесла заслужене визнання,

“І слово як початок і кінець...”

Анатолій Кичинський давно попрощався з провінційністю: здобув заслужене визнання далеко за межами рідної Херсонщини, відтак став лавреатом Шевченківської премії. Його своєрідна поезія впродовж не одного десятиліття — в полі зору прискіпливих читачів та літературних критиків. Високо поцінував подальший творчий злет автора першої збірки віршів “Вулиця закоханих дерев” (1976) незабутній Леонід Талалай, а знаний лірик, лавреат Шевченківської премії Володимир Базилевський свого часу наголошував: “Про що не писав би Кичинський, він уміє привнести той елемент самостійності, який не завжди впадає у вічі, але дає про себе знати уже на рівні відчуттів”. Яскраве підтвердження цього — збірка вибраних творів “Жива і скошена тече в мені трава” (К., вид-во “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, 2024).

стала визначальною в двокрилій творчих пошуках автора і багатьох живописних картин (“Художник малює вікно, // якого немає давно”), і значних віршованих набутків.

Рання, притишено сповідальна, мініатюра “В гості до мами” (1977), яка займає чільне місце на перших сторінках новачасного видання вибраних творів поета, веде ліричного героя з уже звичного урбаністичного середовища до незабутніх родових першоджерел, дитячих стежок, материнського тепла. Та все це — в уяві, та все — попереду, десь там, де нібито починається майбутнє, але ще триває сьогоднішнє. Уже “позаду міська суєта, // надій поруйновані храми”, вже і райцентр проминули, побачили посажене в юності деревце, але знову й знову повторюється щемкий мотив: “І буде рукою подати // до нашого з вами села”. Воно — поруч і водночас за видноколом, воно — з нами, в нашій душі, однак мандрівка до нього нескінченна. Про це болучі завершальні рядки:

Ми ідемо ночі і дні.

Ну як воно сталося з нами,
що ідемо, ідемо — і
ні як не доїдем до мами?

З плином часу побільшало імпровізацій, поезії ставали розкутішими, багатшими на містифікації, урізноманітніювалися прийоми віршування, та проблемне начало, уявляючись, залишалося в плідній творчості лейтмотивним. Його філософське осмислення — серцевина всіх збірок, які побачили світ після вдалого дебюту, а саме: “Світло трави” (1979), “Землі зелена

кров” (1982), “Листоноша — земля” (1985), “Дорога завдовжки в любов” (1988), “Дорога до мами” (1991), в усіх наступних уже сано-вистих виданнях, які вичерпно представлені в осяжному, найповнішому томуку вибраних творів 2013 року з прогнозованою назвою “Жива і скошена тече в мені трава”, а також у поки що найновішій збірці “Сотворіння цвіту” (2020), де є й публіцистично загострені рядки: “Так трава проривається крізь пострадянський залізобетон, // Так Дніпро, окупований кригою, рибу рятує свою, // Так несе терористка в букеті троянд вибуховий бутон, // Так я, кров’ю спливаючи, донором книги нової стаю”.

У незрадливій пам’яті цього та багатьох інших урбаністичних віршів — подих степових вітрів, спалахи волелюбного сонця, переливи чистих барв, побачених пильним оком Кичинського-художника, мудрість часопростору, який живе поза бруківкою міських гомінних вулиць. І ворожба вигадливими тропами, і несирітство авторських новотворів у мереживі шляхетних висловів (іменитий лірик часто-густо повертає “забуті слова — у мову”), і послідовне шукання гармонії між емоційністю та раціональністю. А ще — дар прозорливості, передчуття чи й передбачення майбутнього. Не все в поетичних візіях автора збувається, однак ненастанне вдивляння в прийдешнє, як і в минуле, поглиблює розуміння писаних і неписаних законів сучасності, невпинної течії хвилин.

І конкретні реалії та прикмети, як правило, поєднуються з

універсалізмом провідних настроєво-сміслових мотивів, серед яких — самозаглиблення у власний внутрішній світ, а через нього — осягнення мінливого українського/європейського часопростору. Особливу — неперебутню! — роль у ньому, за Анатолієм Кичинським, відіграє гідність як одна з визначальних ознак поета. Автор знову й знову розмірковує про його захищене, трепетне серце — “найточнішу людину в людині”, бо “все інше — околиця” (Григорій Сковорода).

Що більше ставало пережитого, побаченого й відчутного, то стриманіше, розважливіше плінули роздуми про пізнання себе й світу. Воднораз лірика автора викличної образної формули “Жива і скошена тече в мені трава” утверджувалася і як ослонення загадкового, неочевидного, коли тиша озивається до читача, космічний пил обертається на діаманти, а душа — єдина у всесвіті, — знає, що таке вічність.

Невеликий ошатний томик вибраних творів — яскраве підтвердження давньої, вже незмінної самовимовності автора. Лише він може переконливо пояснити, чому подав до книжки ті чи ті мініатюри й чому залишилися за її життям інші — десятки й десятки добірних поезій. Тут є надчим поміркувати, але змінити щось, на жаль (чи на щастя?), не вдається. Та й чи треба? У виданні по-дружньому сусідують ранні й порівняно нові вірші. Вони, вперше зустрівшись під одним дахом, як на мене, впізнають один одного, чемно вітаються у незвичному, можливо, й тіснущо-

тому, але привітному просторі збірки, яка має чіткий саме, такий, визначений видавцями, обсяг. А втім, 238 сторінок — це вже немало. Вони виразно засвідчують широту зацікавленості автора, його усталені естетичні принципи, чар оригінальних образних знахідок і, врешті-решт, життєву й творчу неметушливість, відданість ліриці та малярству.

Так, шкодуєш чи сумуєш, що немає саме тієї мініатюри, яка запам’яталася під час уважного студіювання вже згаданого масштабнішого видання 2013 року, але той делікатний смуток розвіюється, коли з радістю й естетичною насолодою зустріваш сподівані (вже хрестоматійні) поезії “На відстані сльози осінній сад стоїть” чи “Срібна голка і нить золота”, натрапляєш на пізніші вірші “Найдовша ніч...” або “Самота — саме та самота”, поринаєш у патріархальний спокій мініатюри “Квіти — слова. // Бджола — мелодія. // Мед — пісня” чи коли начебто вперше прочитуєш (насправді перечитуєш) вірш “Ну де ж ти, чорнобривко білогіла?”, в якому немає відповіді на це поюначому весняне запитання. Справді, де ж ти незабутня вродливиця? Немає, бо “наче й не була” вона... А ось коронний вірш про загадкову чорнобривку — у скарбниці нинішньої поезії.

Сьогодні Анатолій Кичинський — визначний майстер у царстві сучасної лірики, авторитетний утверджувач ясного, прозорого віршування, ерудований книжник і любомудр, який уміє справді поетично, воістину модерно, цікаво оповідати про життя — буття! — людей, птахів і звірів, дерев і рослин, виявляти їхні потаємні взаємозв’язки та взаємозв’язки, чути внутрішні голоси сподівань, мрій, скорботи і плачів. Тяжючи до правничих духовних основ і класичних начал творення вибагливих образів, досвідчений лірик цілеспрямовано, ще здалеку, оминає вибоїсті узбіччя модного верліброписання.

У вивірній системі віршування Анатолія Кичинського повсякчас переконливо доводять своє право на існування і чіткий ритм (ямб чи амфібрахій), і традиційні або ж несподівані складні рими: довго ще — вогнище, слова їм — навзаєм, нетямуще — тому ще... Тому ще хочеться наголосити: вибрани твори “Жива і скошена тече в мені трава” — це, за зізнанням їхнього автора, “І час триликий. І четвертий вимір. // І рух по колу. І спіральний рух... // І слово як початок і кінець...”

У стінах Києво-Печерської Лаври презентували унікальний мистецький проект “Молитва за Україну”, створений за сприяння

“Молитва за Україну” в Лаврі

Міністерства культури та інформаційної політики України, громадських організацій “In the heart with Ukraine” та “Кращий художник”. Автор ідеї та організатор виставки — народний художник України Володимир Козюк, кураторка проекту — Оксана Старак-Пов’якель.

“Молитва за Україну” — це заклик до дії, до єднання заради спільної мети. Це нагадування про те, що кожен із нас може зробити свій внесок у перемогу, творити, підтримувати воїнів, допомагати постраждалим. Об’єднавшись, ми здолаємо будь-які виклики, адже в наших жилах летить кров незламних предків, а серця б’ються в унісон з биттям

серця України”, — переконаний Володимир Козюк.

Проект об’єднав 23 митців з 12 міст України, які, попри жахіття війни, продовжують творити та нести світові меседж про незламність українського духу. Центральна тема — образ “Української мадонни”, оточеної найважливішими історичними та мистецькими артефактами різних регіонів України. Цей образ уособлює не лише Божу Матір, а й усіх українських жінок-матерів, які вірять у Бога, перемогу та свою націю. Кожна з картин, представлених на виставці, відображає реалії нашого часу, підкреслюючи водночас непохитну віру в краще майбутнє.

Виставка є частиною мистецької течії “Мистецтво через усвідомлення — Art through the awaressness”. Кожен художник

сьогодні прагне відобразити свої емоції в контексті війни. У нашому постійному спілкуванні з’явився термін “мистецтво війни”. А історія свідчить про те, що війни з часом закінчуються, і саме мистці приносять нові, зок-

рема творчі та мистецькі рішення, які збагачують світову культуру.

Виставка триватиме до Дня Незалежності.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Едуард ОВЧАРЕНКО

— До столиці у грізний час війни привезли своє південне серце і сонячні барви степу знані митці з Дніпра Ігор Зайцев та його старший побратим Олександр Самійленко, — зазначив Валерій Франчук, голова експертної комісії Муніципальної галереї мистецтв Деснянського району Києва, народний художник України.

Хотілося б особливо відзначити причетного до цього задуму активного і шанованого в мистецьких колах дослідника і відкривача нових або забутих імен, блогера Андрія Будкевича. Його дописи відкривають для української спільноти цікавих та оригінальних майстрів. Шість із них уже змогли представити свою творчість у столиці нашої держави.

Ще кілька років тому Андрій розповів мені про мистецьке життя півдня України. Також він запропонував за нагоди посприяти у представленні митців І. Зайцева та О. Самійленка. Мені здалася цікавою його пропозиція, і на засіданні експертної комісії Муніципальної галереї мистецтв була включена в план виставкової діяльності на 2022 рік виставка цих митців. Але все перекреслила агресія Росії проти України.

Ми лише домовилися: шойно з'явиться така можливість, постараємося виконати це завдання. Два роки чекання — і нарешті відкриття.

У своєму привітанні Андрій Будкевич ще раз відзначив цих митців, які цілком заслужено представляють своє мистецтво в столичній галереї, яка, на його переконання, є одним із найкращих мистецьких осередків не лише Києва, а й усієї України. Щиро подякував експертній комісії галереї, що колись дослухалася

Творчий десант із Дніпра

У Муніципальній галереї Деснянського району міста Києва відбулося відкриття виставки живопису двох дніпровських художників Ігоря Зайцева та Олександра Самійленка. В експозиції представлені тридцять робіт пана Ігоря та вісімнадцять полотен пана Олександра.

до його думок, і цей сміливий задум був втілений у життя.

Надзвичайно цікава експозиція. Але мене засмутило, що жителі Троєщини чи через сильну спеку, а більше, мабуть, через власні лінощі не прийшли привітати митців. Лише завдяки моїм щирим шанувальникам і друзям захід відбувся.

Не можу про це ще раз не нагадати. Бо нічого дивного в тому, що люди не знають, що й де відбувається в районі. Я як голова експертної ради Муніципальної галереї мистецтв і як ініціатор створення цієї мистецької перлини вже десять років “б’юся головою в бетонну бюрократичну стіну”. Не злим тихим словом хотів би згадати управління культури Деснянського району столиці, котре не раз обіцяло посприяти у створенні рекламно-інформаційних щитів, аби люди бачили, що і коли буде відбуватися в галереї. Вочевидь їм не потрібна ця структура, в якій зібрано більше 100 високохудожніх мистецьких творів. Особисто я для започаткування фонду майбутнього музею “Троєщина” вже подарував більше двадцяти своїх робіт.

Якби управлінню культури ця справа була цікава, то вони б не замовчували, не ігнорували, а всіляко нам сприяли. Особисто ж ми, експертна комісія, не маємо права встановлювати такі щити. Трохи раніше (за іншої влади) один бюрократ на мій запит щодо створення галереї сказав: “Валерію Олександровичу, яка галерея. Троєщина — це ж спальний район”. От і спимо.

Але експертна комісія Муніципальної галереї мистецтв робитиме все від неї залежне, щоб у нашій галереї виставляли свої твори відомі митці не лише Києва та України, а й закордонні майстри. Не забуваємо і про перспективних молодих митців та всіляко їм сприяємо. А виставка двох знаних високопрофесійних митців з Дніпра свідчить: “Жодні перешкоди та зазіхання на цілісність виставкового простору галереї нас не зупинять”.

У 2015 році за Божого благословення, допомоги міського голови Києва Віталія Кличка, підтримки влади столиці та громадськості Деснянського району постала наша галерея. І я переконаний, що рано чи пізно бути музею “Троєщина”!

Тепер кілька слів щодо самої виставки.

Пейзажі Придніпров’я, чарівні куточки Присамар’я, річок Дніпро, Самара, Сура, степи дніпровської сучасної землі широко відгукуються на полотнах вже зрілих майстрів пензля. І хоча, стилістично художники різні — Олександр Самійленко поєднує імпресіонізм з елементами “українського бароко”, дещо фовістично, часто елементи композиції написані “умовно”, але сприймаються глядачем “безумовно”. Що його хвилює, чому присвятив десятки років творчості? Оспівуванню рідної землі, історичним віхам, глибокому зв’язку поколінь, красі України.

Олександр є представником широко відомої у м. Дніпрі та, можливо, маловідомої в Києві живописної групи художників “Огринської школи”, до якої свого часу входили цікаві та відомі майстри пензля: Володимир Падун, Валерій Гречаний та Євген Деркач.

Незабаром український живопис у виконанні Олександра буде представлений на персональній виставці у Швейцарії.

Роботи Ігоря Зайцева імпресі-

оністичні, проникнуті світлом, автор трепетно ставиться до можливостей фарби наситити роботу кольором, впливати на глядача емоційно — як тематично, композиційно, так і кольоровою гамою. Як каже сам автор: “Для мене як для художника важливо не тільки що сказати пензлем, але і як це зробити. Чи зачепить твоя робота почуття глядача, чи зрозуміє він, чи відчує ту радість, збудженість, печаль, невимовну надію і любов, про що розповідає художній твір? Для мене це важливо, а тому і творчо відшукую технічні елементи виразності, щоб досягати поставленої цілі у кожній роботі, хоч це пейзаж, композиція, натюрморт”.

Ігор вважає, що кожен художник вибирає своє “звучання” — і стилістичне, і тематичне. І зараз, у XXI сторіччі, коли вже відбулося становлення та розвиток безлічі напрямків у живопису, художник має вміння синтезувати елементи різних напрямків живопису, та, умовно кажучи “добре грати на своєму інструменті”! Звісно, виставка дає можливість авторам підсумувати певний період творчості, побачити горизонти розвитку, а глядачам відчути радість спілкування з оригіналами творів живопису, побачити “іншу” красу рідної землі, зазирнути за ті куліси, куди ведуть нас автори виставки!

— Своїми роботами хочемо показати велич української землі, Дніпровщину. І показуємо її на контрастах, — розповів Ігор Зайцев. — Також виставка дає можливість показати глядачеві, на чому саме автор акцентує увагу. А в такий історичний час як сьогодні ми ще й літописці. Виставка потрібна як для художника, так і для глядача, який на неї прийде.

На відкритті виставки завітали наші добрі знайомі, родичі. Валерій Франчук запросив художників, працівників музеїв, киян, які цікавляться живописом. Серед гостей була головна редакторка журналу “Жінка” Тамара Меркулова.

Зараз працюю над серією робіт “Дитинство”. Яке воно, у сучасних діточок, що об’єднує дитинство в різні часи, різні епохи. Прояви простого людського щастя та чому знезацька дитинство може обіратитися, хто в цьому винен.

Оксана ЯСІНСЬКА
Фото Яреми ПРОЦІВА

У Музеї писанкового розпису відбулася виставка творів декоративно-ужиткового мистецтва, що репрезентує невелику частину творчого доробку знаної мистецькими традиціями родини — відомої писанкарки, вишивальниці та майстрині зі створення сирних коників Ганни Линдкок, її внучки Марії Бойчук, яка не тільки пише писанки, а й разом із чоловіком Андрієм творить гончарні вироби.

Загалом на виставці демонструвалося близько трьохсот творів родини: писанки, написані на курячих, гусячих і страусових яй-

Мистецтво — родинний оберіг

цях, вишиті рушники, серветки й порт’єри, ансамблі традиційного жіночого та чоловічого вбрання, гончарні вироби. Окрім згаданих майстрів, представили писанки ще одна внучка пані Ганни — Ганнуся Вережак та правнуки Анастасійка й Богданчик.

Майстри живуть і творчо працюють у Космачі, що на Косівщині, — найбільшому селі в Україні, де на 32 присілках упродовж століть шанують і популяризують народні традиції, створюють унікальні твори, відомі на весь світ своїми жовтогарячими яскравими барвами.

Перші уроки вишиття Ганна Линдкок отримала від мами, а вже писати писанки її навчила відома

космачка писанкарка. Секрети цього давнього виду народної творчості майстриня передала своїм дітям — двом донькам і сину, внукам і правнукам, не втомлюється навчати й численних туристів, які не оминають гостинної хати майстрині.

Твори пані Ганни неодноразово були представлені на багатьох виставках і фестивалях, вона була учасницею кількох з’їздів писанкарів. За вагомих внесок у збереження народних традицій нагороджена медаллю “За заслуги перед Прикарпаттям”, грамотами й подяками.

Чимало відзнак і в арсеналі творчого подружжя Марії та Андрія Бойчуків, що постановили відродити традиції гончарства в Космачі. Марія — випускниця відділу кераміки Косівського інституту прикладного і декоративного мистецтва, цим ремеслом

захопила й чоловіка, дідусь якого теж колись гончарив.

На виставці молоді митці представили декоративно-ужитковий посуд на столі прапрадідуся — знаменитого різьбярка й будівничого Василя Юспічука (1898—1984). Цей твір зберігається в колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, а комплект меблів, виготовлений народним умільцем у співпраці з Лук’яном Киф’яком, можна оглянути в експозиції Національного музею.

Магія "Болеро" Моріса Равеля, або Кольори українських лихоліть

Володимир КОРНІЙЧУК,
заслужений журналіст України
Фото Марії ДУКИ

У нещодавньому звітному концерті учнів та студентів Київської муніципальної академії танцю імені Серґа Лифаря, який відбувся на сцені Національної опери України, переважали великі фрагменти з балетів української і світової хореографічної класики. Зокрема, варіації й адажіо з балетів "Лілея" К. Данькевича, "Лісова пісня" М. Скорульського, "Баядерка" Л. Мінкуса, "Есмеральда" Ц. Пуні, "Кармен" Ж. Бізе, "Жізель" А. Адана та інші.

Але найбільше враження на столичного глядача справила нова постановка одноактного балету Моріса Равеля "Болеро" у сценічній інтерпретації педагога Академії танцю, заслуженого артиста України Дмитра Клявіна, концепція проекту заслуженого працівника культури України Вячеслава Коломійця, балетмейстер-репетитор Надія Ятченко, візуальне оформлення Марії Дуки за ідеєю заслуженого діяча мистецтв України Андрія Лягушенка.

В анотації концертної програми постановником балету, лауреатом державної премії України імені А. Шекери Дмитром Клявіним зазначено, що у світовій хореографії знайдеться незначна кількість балетів, які часто "повертаються" на сценічні підмостки, незважаючи на час їхнього створення. Саме так відбувається із шедевром Моріса Равеля "Болеро", що й не дивно, адже правічна тема боротьби світла і темряви завжди хвилювала людство. Ця тема закладена в основу балету, в якому геніально розкрита композитором через змагання

Мелодії та Ритму, що будять творчу уяву численні покоління балетмейстерів.

І хоча Мелодія в музиці "Болеро" одна, але вона у своєму розвитку має різну силу вияву, яка знайшла своє відображення у представленій хореографії, де перед глядачем постають чотири іпостасі Мелодії, кожна з яких дарує свій відтінок чи то колір прочитання і пізнання. А вже в центрі цих відтінків-кольорів і перебуває той невблаганний Ритм, який є збудувачем та суддею у боротьбі за досконалість:

кордебалет лиш повторює (репризою-рефреном) кожен із граней характеру Мелодії, і який водночас, є спостерігачем за тим, чи ж буде переможець у цьому змаганні...

Додамо, що в нинішній постановці задіяний, зокрема, ще й малюнок Пабло Пікассо "Молода дівчина", який слугує своєрідною сценографією балету і в якому відтворені усі ті чотири відтінки-кольори, що й відповідають сьгоднішнім українським реаліям-лихоліттям. Зосібно, зелений, блакитний, рожевий і бордовий.

Хоча бордовий колір нині переважає, якщо подивитися на мапу багатостраждальної України під час повітряних тривог і ракетних обстрілів.

...То чи ж буде переможець у змаганні світла і темряви?

Саме на це запитання і відповідає наступний оптимістичний фрагмент з балету видатного грецького композитора Мікіса Теодоракіса "Грек Зорба", у хореографії Лорки Мясіна та у виконанні студентами I–III курсів відділення народної і класичної хореографії та студентами III–IV курсів бакалаврського рівня вищої освіти. Як, зокрема, і солістів Володимира Талайка і Валентина Шевченка (робота заслуженого артиста України Вадима Сабодаша і Володимира Пряннічкова).

Адже, дивлячись на бажане і спрагле сприйняття глядачем

цього балетного фрагменту, сумніву в тому, що світло здобуде перемогу, – немає.

Засвідчимо і той факт, що глядач уповні був вражений не лише блискучою майстерністю талановитих солістів Володимира Талайка і Валентина Шевченка, а й загалом захоплений сприйняттям вишуканої артистичності і технічності як кордебалету, так і майстерністю солістів, які іскристо й синхронно виконали харизматичний танець Сиртаки, що був спеціально написаний композитором Мікісом Теодоракісом до фільму Михаліса Какоянніса "Грек Зорба" (1964), і який приніс йому світове визнання і славу.

А лібрето до балету "Грек Зорба" написане хореографом Лоркою Мясіном за однойменним романом Нікоса Казантзакіса, в основі якого і варіюється знаменитий танок Сиртаки, який композиційно нагадує гуцульський танок Аркан, і котрий відображає всепереможну енергію грецького й українського народів. Енергію, яка втілена в образі героїчного і незламного грека Зорби і яку неможливо знищити нікому.

Але шоби все те бачити і чути, читачеві слід стати не лише глядачем, а й до певної міри "учасником" тих звітних концертів учнів і студентів Академії танцю, які двічі на рік відбуваються на сцені Національного театру опери і балету імені Тараса Шевченка.

Переконаний, байдужими не залишитеся.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик "Слово Просвіти" – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти "Слову Просвіти". Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ "ПРИВАТБАНК" (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" – 30617

